

Kloka Listan

Medveten läkemedelsbehandling
för största patientnytta

Kloka Listan 2011

Kloka Listan 2011 är evidensbaserade rekommendationer av kostnads-effektiva läkemedel för vanliga sjukdomar i öppen och slutna vård med tillgång av läkemedel för breda indikationer i specialiserad vård.

Kloka Listan är resultatet av ett omfattande arbete. Stockholms läns läkemedelskommittés 21 expertråd ger förslag på rekommenderade läkemedel inom sina respektive terapiområden. Expertrådets förslag presenteras för Stockholms läns läkemedelskommitté, som är en obunden tvärprofessionell medicinsk styrgrupp för läkemedelsarbetet i SLL. Efter noggranna genomgångar av förslagen fastställs läkemedelsrekommendationerna och Kloka råd som belyser områden där preventiva insatser och behandling med läkemedel kan förbättras. Läkemedelskommittén har sedan som huvuduppgift att genom fortbildning sprida och få gehör för evidensbaserade rekommendationer och Kloka råd hos förskrivare i primärvård, specialiserad öppenvård och vid sjukhusen inom Stockholms län.

I expertrådets uppdrag ingår även att medverka vid upphandling av läkemedel för slutenvården. Upphandlingen beräknas 2010 ha ett sjukvården i SLL en kostnadsbesparing på 200 mkr.

Kloka Listan är ett mycket starkt varumärke vars betydelse har ökat genom åren. Landstinget följer noggrant följsamheten till rekommendationerna. Kloka Listan har fortsatt stor betydelse då akutsjukhusen samt psykiatriska och geriatriska enheter har kostnadsansvar för läkemedel förskrivna på recept. Basläkemedel på Kloka Listan är undantagna. För dessa läkemedel kommer landstinget även fortsättningsvis att täcka hela kostnaden centralt. Följsamheten till Kloka Listan kommer också att ha betydelse för ersättningen till primärvårdsenheter.

Nya läkemedel utvecklas successivt. Vårt mål är en klok introduktion efter en obunden värdering av läkemedelskommitténs expertråd och enheten för nya läkemedel vid Klinisk farmakologi, Karolinska Universitetssjukhuset. Med fortbildning, uppföljning och utvärdering av läkemedels plats i terapin kan bästa medicinska vård erbjudas befolkningen i Stockholms län.

Patientsäkerheten är en mycket viktig fråga för vården. Läkemedelsrelaterade problem drabbar många patienter. Alla förskrivare har ett stort ansvar att medverka till att patienterna inte skadas av läkemedelsbehandling. Att i varje möte i vården ompröva indikation, beakta patientens samtliga läkemedel, njurfunktionen, interaktioner och överkänslighet är viktigt. Med ett gemensamt journalsystem (TakeCare) i SLL som successivt nu införs, får sjukvården tillgång till en gemensam läkemedelslista som kommer att vara kopplad till förskrivartödet i tjänsten Janusfönster med varningar för olämpliga interaktioner, samt risker vid graviditet och amning.

Läs mer om Kloka Listan och Kloka råd med motiveringar på www.janusinfo.se som erbjuder ett brett utbud av producentobundna informations- och kunskaps tjänster om läkemedel för sjukvården.

Eva Andersén Karlsson
Ordförande
Stockholms läns läkemedelskommitté

Läsaranvisningar

Så här hittar du i Kloka Listan

Terapiavsnitten är sorterade i alfabetisk ordning. Innehållsförteckning finns på baksidan. Hänvisningar till rekommendationer för enskilda indikationer finns i registret på sid 121, substanser och preparat i registret på sid 127.

Utbytbara läkemedel på recept

För att ett läkemedel ska få bytas ut på apotek ska det finnas upptaget i Läkemedelsverkets lista över utbytbara läkemedel; www.lakemedelsverket.se. Utbytbarhet gäller endast läkemedel inom läkemedelsförmånen; www.tlv.se.

⇒ Symbolen används i Kloka Listan för de läkemedel som apoteken kan komma att byta ut när de förskrivs på recept.

För generiskt utbytbara preparat rekommenderas principiellt enbart substansen. I Kloka Listan anges samtliga förekommande preparatnamn enligt ovanstående kriterier. Det betyder att en del preparat inte har angivits beroende på att de inte ingår i läkemedelsförmånen och därför inte får bytas ut på apotek.

När uppräkningsavslutningen av preparatnamn avslutas med "Substansnamn ..." anger "... " att företagsnamn är utelämnat och att generika finns från ett eller flera olika företag.

Vårdgivarnas följsamhet till Kloka Listan följs upp på substansnivå. Följsamheten påverkas inte av vilket generiskt preparat som förskrivits eller expedierats.

Generika vid beställning till slutenvård och andra vårdformer

Det preparat som rekommenderas vid beställning anges först och i **fet stil** i uppräkningsavslutningen av preparatnamn. I Kloka Listan har preparat valts utifrån sortimentsbredd, lämpliga förpackningar och prisbild.

Lagen om generisk substitution gäller inte läkemedel på rekvisition. SLL har därför avtalat med sjukhusapoteket att byta till det rekommenderade preparatet vid leverans till läkemedelsförråd. Om tillverkaren har leveranssvårigheter distribuerar sjukhusapoteket ett tillgängligt alternativ.

För information om utbyte av preparat vid beställning till läkemedelsförråd hänvisas till "Kloka Listan – Rekommenderade och upphandlade preparat med synonymer".

Upphandlade läkemedel

Stockholms läns landsting har upphandlat läkemedel för användning i slutenvård och andra vårdformer. Genom att ordinera och beställa upphandlade preparat kan sjukvården spara betydande belopp.

^{SLL} Symbolen används i Kloka Listan för de läkemedel som är upphandlade för 2011.

En förteckning över samtliga upphandlade läkemedel finns på sid 116.

Kloka Listan finns i flera versioner

"Kloka Listan – Rekommenderade och upphandlade preparat med synonymer" finns som hjälp vid beställning till läkemedelsförråd i olika vårdformer.

"Kloka Listan – för patienter och allmänhet" är språkligt anpassad för denna målgrupp och omfattar inom några områden råd och rekommendationer för egenvård utöver de som finns i övriga versioner av Kloka Listan. Rekommendationer som endast avser specialiserad vård finns inte med i denna version.

Kloka råd

 Symbolen används för att ange Stockholms läns läkemedelskommittés Kloka råd för förbättrad läkemedelsanvändning.

Kloka råd

Stockholms läns läkemedelskommitté och dess expertråd utarbetar rekommendationer för hur läkemedelsanvändningen i Stockholms län kan förbättras. På www.janusinfo.se finns beskrivningar av bakgrunden till de Kloka råden.

Kloka råd 2011

Generellt – och särskilt viktigt hos äldre

- Beräkna och beakta njurfunktionen vid val och dosering av läkemedel.

Andningsvägar

- Inled aldrig astmabehandling med kombinationspreparat för inhalation.
- Behåll alltid inhalationssteroid som bas i astmabehandlingen då långverkande beta-2-stimulerare läggs till.

Endokrinologi

- Motivera patienter med diabetes, övervikt eller hypertoni till livsstilsförändringar som bas för kardiovaskulär prevention.
- Välj Insulatard vid insättning av basinsulin istället för Lantus eller Levemir.
- God blodsockerkontroll räcker inte för att förebygga komplikationer vid typ 2-diabetes. Reglera även blodtryck och överväg simvastatinbehandling.

Geriatrisk

- Antipsykotiska läkemedel bör undvikas till patienter med demens.

Hjärta-kärl

- Motivera patienter med hypertoni, övervikt eller diabetes till livsstilsförändringar som bas för kardiovaskulär prevention.
- Behandla blodtryck bättre – sätt upp målblodtryck tillsammans med patienten, kombinera mera och följ upp.
- Välj simvastatin för prevention av hjärt-kärlsjukdom hos högriskpatienter med ordinära till måttligt förhöjda kolesterolhalter.
- Välj i första hand warfarin som tromboemboliprofylax vid förmaksflimmer. Följ riktlinjer för warfarinbehandling.

Infektion

- Behandla inte asymtomatisk bakteriuri (ABU) hos äldre. Urinodla endast vid symtom från urinvägarna.

Matsmältningsorgan

- Vid magont utan känd orsak och inför gastroskopi är varje behandling med protonpumpshämmare olämplig.
- Endast ett fåtal patienter med Cox-hämmare/ASA behöver ulcusprofylax med protonpumpshämmare – de med tidigare ulcus, hög ålder eller samtidig behandling med ytterligare Cox-hämmare, ASA eller kortikosteroid.

Neurologi

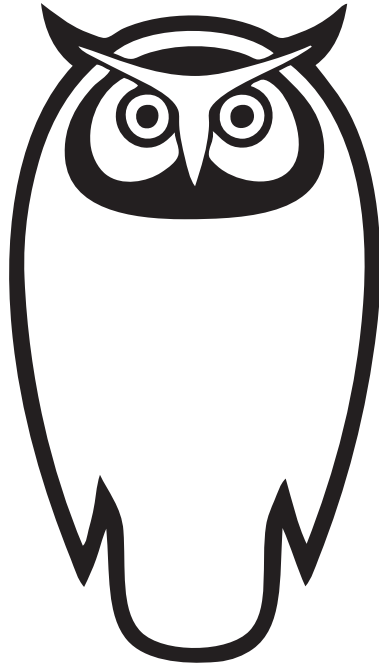
- Välj generika vid nyinsättning av gabapentin, lamotrigin eller topiramid.

Njursjukdomar

- Albuminuri och/eller nedsatt GFR indikerar ökad risk för hjärt-kärlsjukdom. Det är viktigt att ge patienter med njursjukdom kardiovaskulär prevention.

Psykiatri

- Öka användningen av akamprosat och naltrexon vid alkoholberoende och följ upp behandlingen.
- Inled med citalopram eller sertralin vid indikation för läkemedelsbehandling av lätt till medelsvår depression.
- Uppmärksamma metabola biverkningar vid långvarig behandling med antipsykotiska läkemedel.

Akuta allergiska reaktioner

<i>adrenalin</i>	Adrenalin Mylan 1 mg/ml i.m.
<i>adrenalin</i>	Anapen
	Anapen Junior

Det är viktigt att patienten provar att använda adrenalinpennan under överinseende av läkare eller allergisjuksköterska.

<i>betametason</i>	Betapred
<i>loratadin</i>	⇔ Loratadin Hexal, Loratadin ...

Anafylaxi, angioödem, urtikaria; Akut internmedicin, Behandlingsprogram 2010 (SLL), www.janusinfo.se

Allergi

Allergisk rinit

Vid mer varaktiga besvär från näsa och bihålor har dagliga sköljningar av näshålan med koksaltlösning visat gynnsam effekt. Information om hjälpmedel kan fås på apotek.

Nasala steroider är effektivare än perorala antihistaminer mot nästäppa.

ANTIISTAMIN

<i>cetirizin</i>	⇔ Cetirizin Hexal, Cetirizin ...
<i>loratadin</i>	⇔ Loratadin Hexal, Loratadin ...

LOKAL STEROID

<i>mometason</i>	⇔ Nasonex, Nasomet
------------------	---------------------------

Lägsta möjliga underhållsdos bör eftersträvas.

forts

Allergisk konjunktivit

I första hand

natriumkromoglikat ⇔ **Lecrolyn**, Lomudal

I andra hand

emedastin **Emadine**

Astma sid 12

Urtikaria sid 49

Andningsvägar

Persisterande icke-allergisk rinit

LOKAL STEROID

mometason ⇔ **Nasonex**, Nasomet

Lägsta möjliga underhållsdos bör eftersträvas.

LOKALT ANTIKOLINERGIKUM

Vid hypersekretion

ipratropium **Atrovent Nasal**

Allergisk rinit sid 9

Infektiös nästäppa

oxymetazolin **Nezeril***

Används i högst 10 dygn.

* Ingår inte i läkemedelsförmånen.

Näspolypos

Vid diagnostiserad diffus näspolypos rekommenderas behandling med lokal steroid i form av nasal spray. Utvärdering efter cirka 3 månader.

mometason ⇔ **Nasonex**, Nasomet

Återkommande icke infektionsorsakad rinosinuit

Hos patienter med återkommande akuta episoder av rinosinuit kan behandling med nasal steroid prövas.

mometason ⇔ **Nasonex**, Nasomet

Akut maxillarsinuit sid 54

Akut streptokocktonsillit sid 54

Recidiv av streptokocktonsillit sid 54

Pseudokrupp

<i>betametason</i>	Betapred
--------------------	-----------------

Specialiserad vård

<i>adrenalin</i>	Adrenalin Mylan 1 mg/ml <i>Späds för inhalation i nebulisator</i>
------------------	---

Tillfällig torrhosta

<i>etylmorfin</i> + <i>cocillanaextrakt</i> + <i>senegaextrakt</i>	Cocillana-Etyfin*
--	--------------------------

Rekommenderas inte till barn.

* Ingår inte i läkemedelsförmånen.

Astma

Astmadiagnosen är ibland svår att ställa. Utredningen är viktig då behandlingen kan bli livslång. Målet med astmabehandlingen är symptomfrihet och normal lungfunktion. Eftersom astmasjukdomen varierar i svårighetsgrad över tid bör behandlingen anpassas därefter.

Astma hos vuxna; www.viss.nu

Farmakologisk behandling av astma; www.lakemedelsverket.se

Steg 1

Tillfälliga astmabesvär, t ex vid ansträngning

KORTVERKANDE BETA-2-STIMULERARE

<i>salbutamol</i>	Buventol Easyhaler
<i>salbutamol</i>	Airomir spray (med spacer) <i>Vid svårighet att hantera pulverinhalator</i>
<i>terbutalin</i>	⇔ Bricanyl Turbuhaler, Terbasmin Turbuhaler

Steg 2

Kontinuerliga eller återkommande astmabesvär >2 ggr/vecka
Tillägg till steg 1

INHALATIONSSTEROID

I första hand

<i>budesonid</i>	Pulmicort Turbuhaler
<i>budesonid</i>	Pulmicort spray (med spacer) <i>Vid svårighet att hantera pulverinhalator</i>

I andra hand

<i>flutikason</i>	⇔ Flutide Diskus, Atemur Diskus, Flixotide Diskus
-------------------	--

Behåll alltid inhalationssteroid som bas i astmabehandlingen då långverkande beta-2-stimulerare läggs till.

Steg 3

Kvarstående astmabesvär
Tillägg till steg 1+2

LÅNGVERKANDE BETA-2-STIMULERARE (LABA)

I första hand – inte monoterapi

<i>formoterol</i>	⇔ Oxis Turbuhaler, Oxez Turbuhaler
-------------------	---

I andra hand – inte monoterapi

<i>salmeterol</i>	Serevent Diskus
-------------------	------------------------

forts

Inled aldrig astmabehandling med kombinationspreparat för inhalation.

KOMBINATIONSLÄKEMEDEL STEROID OCH LABA

Om fast kombination är lämpligare av följsamhetsskäl

Kombinationsinhalator

I första hand

<i>budesonid</i> + <i>formoterol</i>	⇔ Symbicort Turbuhaler, Assieme Turbuhaler, Rilast Turbuhaler
---	--

I andra hand

<i>flutikason</i> + <i>salmeterol</i>	⇔ Seretide Diskus, Brisomax Diskus, Seretaide Diskus, Veraspir Diskus
--	--

Korttidsbehandling/akutbehandling

PERORALA STEROIDER

<i>betametason</i>	Betapred
<i>prednisolon</i>	Prednisolon Pfizer

Specialiserad vård

Bronkobstruktion

<i>terbutalin</i>	Bricanyl inj
<i>salbutamol</i>	⇔ Salbutamol Arrow, Ventoline
<i>ipratropium</i>	⇔ Atrovent, Ipratropiumbromid, Ipraxa
<i>teofyllin</i>	Teofyllamin Meda

Kroniskt obstruktiv lungsjukdom (KOL)

Rökstopp minskar sjukdomens progress, hosta och slemproduktion och är därför den enskilt viktigaste åtgärden. Erbjud patienten strukturerad rökavvänjning med nikotinersättningsmedel; www.slutarokalinjen.org. **Fysisk aktivitet** ingår i behandlingen i alla stadier av sjukdomen; www.fyss.se. Målet med behandlingen är att förbättra livskvaliteten och minska antalet exacerbationer. Långverkande luftrörsvidgare är basen i läkemedelsbehandlingen.

Farmakologisk behandling av kroniskt obstruktiv lungsjukdom, KOL; www.lakemedelsverket.se

Symtomgivande KOL

Luftrörsvidgande, vidbehovsmedicinering

KORTVERKANDE BETA-2-STIMULERARE

<i>salbutamol</i>	Buventol Easyhaler
-------------------	---------------------------

eller

KORTVERKANDE ANTIKOLINERGIKUM

<i>ipratropium</i>	Atrovent
--------------------	-----------------

Ska inte användas tillsammans med tiotropium.

Luftrörsvidgande, kontinuerlig behandling

Vid behov av kortverkande luftrörsvidgare flera gånger dagligen överväg

LÅNGVERKANDE ANTIKOLINERGIKUM

<i>tiotropium</i>	Spiriva pulver
-------------------	-----------------------

eller

LÅNGVERKANDE BETA-2-STIMULERARE (LABA)

<i>formoterol</i>	⇔ Oxis Turbuhaler, Oxez Turbuhaler
<i>salmeterol</i>	Serevent Diskus

Kombination av långverkande antikolinergikum och långverkande beta-2-stimulerare kan övervägas.

Frekventa exacerbationer och FEV1 <50% av förväntat värde

Överväg tillägg av

INHALATIONSSTEROID

<i>budesonid</i>	Pulmicort Turbuhaler
<i>flutikason</i>	⇔ Flutide Diskus, Atemur Diskus, Flixotide Diskus

Om fast kombination är lämpligare av följsamhetsskäl

<i>flutikason</i> + <i>salmeterol</i>	⇔ Seretide Diskus, Brisomax Diskus, Seretaide Diskus, Veraspir Diskus
--	--

Korttidsbehandling vid exacerbation

PERORALA STEROIDER

<i>betametason</i>	Betapred
<i>prednisolon</i>	Prednisolon Pfizer

Nedre luftvägsinfektioner sid 55

Anemi

B₁₂-BRIST

<i>cyanokobalamin</i>	⇔ Behepan, Betolvex, Betolvidon tablett
-----------------------	--

FOLSYREBRIST

<i>folsyra</i>	⇔ Folacin, Folsyra ...
----------------	-------------------------------

JÄRNBRIST

<i>ferrosulfat</i>	Duroferon
<i>dextriferron</i>	Ferinject* ^{SLL} <i>Vid behov av höga doser, ≥ 500 mg</i>
<i>järnsackaros</i>	Venofer ^{SLL}

* Begränsad subvention; www.tlv.se

Renal anemi sid 73

Anestesi

Lokalanestesi

Val av lokalanestetikum sker utifrån önskad effektduration, risk för toxicitet och eventuellt behov av muskelrelaxation.

Ytanestesi av intakt hud eller vid bensår

<i>lidokain</i>	⇔ EMLA , Tapin kräm
+ <i>prilokain</i>	EMLA plåster

Slemhinneanestesi

<i>lidokain</i>	Xylocain ^{SLL} gel
<i>lidokain</i>	Xylocain spray

Perifera blockader

Adrenaltillsats ger något snabbare anslag och förlängd duration, men ska inte användas vid blockad av fingrar och tår.

I första hand – för snabbt anslag och medellång duration

<i>lidokain</i>	Xylocain *
<i>lidokain</i>	Xylocain adrenalin
+ <i>adrenalin</i>	

* Generiskt alternativ förväntas finnas tillgängligt under 2011.

Specialiserad vård

<i>mepivakain</i>	Carbocain
<i>mepivakain</i>	Carbocain adrenalin
+ <i>adrenalin</i>	

I andra hand – om längre duration önskas

<i>bupivakain</i>	Marcain
-------------------	----------------

Specialiserad vård

För information om utbyte av preparat vid beställning till läkemedelsförråd hänvisas till "Kloka Listan – Rekommenderade och upphandlade preparat med synonymer".

Intravenös regional anestesi

<i>prilokain</i>	Citanest
------------------	-----------------

Lägre kardiotoxicitet än övriga lokalanestetika.

Generell anestesi

ALLMÄNANESTETIKUM

<i>propofol</i>	Propofol-Lipuro ^{SLL}
-----------------	---------------------------------------

MUSKELRELAXANTIA

<i>atrakurium</i>	Atracurium-hameln ^{SLL}
<i>rocuronium</i>	Esmeron ^{SLL}

Postoperativt illamående och kräkning

ANTIEMETIKA

<i>betametason</i>	Betapred
<i>droperidol</i>	Dridol
<i>ondansetron</i>	⇔ Ondansetron Fresenius Kabi ^{SLL} , Zofran, Zotrix, Ondansetron ... <i>inj</i>
<i>ondansetron</i>	⇔ Ondansetron Teva ^{SLL} , Zofran, Ondansetron ... <i>tablett</i>

Postoperativt illamående och kräkning (PONV) sid 83, samt www.janusinfo.se

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept
... Generika från olika företag
^{SLL} Upphandlat för SLL 2011

Barn och läkemedel

Det har gjorts få läkemedelsstudier på barn. Läkemedelsrekommendationer till barn baseras därför i stor utsträckning på långvarig klinisk erfarenhet. I avsaknad av dokumentation är tillverkarna återhållsamma med att rekommendera sina produkter för denna patientgrupp. Förskrivning utanför godkänd åldersgrupp och indikation, så kallad "off-label"-förskrivning, är vanligt.

Läkemedelsomsättning

Ordinationen ska följa dosrekommendationer baserade på ålder, vikt eller kroppsyta. Läkemedelsomsättningen hos nyfödda och spädbarn upp till ungefär sex månaders ålder är ofta långsammare än hos äldre barn och vuxna. Förskolebarn har ofta en effektiv elimination av läkemedel vilket kan innebära att de behöver en högre dos per kg kroppsvikt och/eller kortare dosintervall än vuxna. För somliga läkemedel spelar ärftliga egenskaper (genotyp) eller interaktion med andra läkemedel en avgörande roll för dosbehovet. För vissa läkemedel, t ex antiepileptika, behöver doseringen styras utifrån plasmakoncentrationsmätningar av läkemedlet.

Biverkningar

Ju yngre barn, desto svårare är det att identifiera biverkningar. Fysiologiska förhållanden och läkemedelsmetabolismen skiljer sig mellan barn och vuxna. Det innebär att barn kan drabbas av andra biverkningar än vuxna. Det är viktigt att rapportera misstänkta biverkningar till Läkemedelsverkets regionala biverkningscentrum.

Praktiska råd

Det kan vara svårt att få små barn att ta sina läkemedel. Följsamheten påverkas av barnets ålder och förmåga till medverkan i behandlingen, vårdnadshavarens motivation, läkemedlets beredningsform samt läkarens och sjuksköterskans engagemang.

- Försök med tabletter till barn från cirka tre års ålder. Många mixturer, framför allt penicilliner, smakar illa. Föräldrar underskattar ofta barnets förmåga att svälja tabletter. Det är bra om barnet redan på mottagningen kan prova läkemedel i tablettform.
- Det är lättare att svälja tabletter med någon trögflytande vätska med "klumpar" i, t ex fruktyoghurt. Efteråt ska barnet dricka vätska.
- Vissa tabletter får inte delas eller krossas. En förteckning över dessa finns på: www.apoteketfarmaci.se, Nyheter och fakta, Broschyrer, Läkemedelshantering, Sväljes hela.
- All inhalationsbehandling behöver nogta övas vid insättning och repeteras vid återbesök.

Endokrinologi

Diabetes mellitus

Motivera patienter med diabetes, övervikt eller hypertoni till livsstilsförändringar som bas för kardiovaskulär prevention.

Alla patienter med diabetes mellitus bör få råd om livsstilsfaktorer – lämplig kost och daglig fysisk aktivitet, rökstopp samt betydelsen av viktnedgång vid övervikt.

www.slutarokalinjen.org

Mål för HbA1c

God glukoskontroll är viktig för att minska symtom på hyperglykemi och hypoglykemi samt för att förhindra diabetiska komplikationer. Målvärde för glukoskontroll vid diabetes är $HbA1c \leq 52$ mmol/mol (6,0%). Målet anpassas individuellt. Vid diagnos av typ 2-diabetes och åren närmast därefter kan målet eventuellt sättas lägre, ≤ 42 mmol/mol (5,0%). Beakta risk för hypoglykemi. Hos äldre och svårt sjuka, där förebyggande av diabeteskomplikationer inte är huvudmålet för behandlingen, är högre värden önskvärda.

Multifaktoriell behandling

Hjärt-kärlsjukdom är vanligt vid diabetes. Förutom glukoskontroll är det viktigt att uppnå god blodtrycks kontroll (målblodtryck $<130/80$ mmHg), dock med försiktighet vid neuropati/ortostatism. ACE-hämmare eller losartan är förstahandsmedel vid diabetes mellitus med mikroalbuminuri. Simvastatinbehandling är oftast indicerad. **Hjärta och kärl** sid 35.

God blodsockerkontroll räcker inte för att förebygga komplikationer vid typ 2-diabetes. Reglera även blodtryck och överväg simvastatinbehandling.

Perorala antidiabetika

Vid behandling av feta patienter ($BMI >30$ kg/m²) med typ 2-diabetes reducerar metformin total mortalitet samt kardiovaskulär mortalitet och morbiditet. Metformin rekommenderas även för överviktiga ($BMI 25-30$ kg/m²).

Nationella riktlinjer för diabetesvården; www.socialstyrelsen.se
Läkemedelsbehandling vid typ 2-diabetes; www.lakemedelsverket.se

Perorala antidiabetika

I första hand

<i>metformin</i>	⇔ Metformin Meda, Metformin ...
------------------	--

I andra hand

<i>glimepirid</i>	⇔ Glimepirid BMM Pharma, Amaryl, Glimepirid ...
-------------------	--

<i>glipizid</i>	Mindiab
-----------------	----------------

Endast för iterering, inte nyinsättning

<i>glibenklamid*</i>	⇔ Glibenklamid Recip, Daonil
----------------------	-------------------------------------

* Begränsad subvention; www.tlv.se

Insulinbehandling

Insulinbehandling krävs för alla patienter med typ 1-diabetes. Vid typ 2-diabetes behövs ofta insulinbehandling för att få acceptabel glukoskontroll. Insulindosen ska justeras så att behandlingsmålet nås; www.viss.nu.

SNABBVERKANDE INSULINANALOG

<i>insulin lispro</i>	Humalog
-----------------------	----------------

<i>insulin aspart</i>	NovoRapid
-----------------------	------------------

forts

Specialiserad vård
Vid intravenös infusion

<i>insulin humant</i>	Humulin Regular ^{SLL}
-----------------------	---------------------------------------

MEDELLÅNGVERKANDE INSULINANALOG MED SNABBT INSÄTTANDE EFFEKT

<i>insulin lispro</i>	Humalog Mix
-----------------------	--------------------

<i>insulin aspart</i>	NovoMix
-----------------------	----------------

MEDELLÅNGVERKANDE HUMANINSULIN

<i>insulin humant</i>	Insulatard
-----------------------	-------------------

 Välj Insulatard vid insättning av basinsulin istället för Lantus eller Levemir.

Specialiserad vård

Typ 1-diabetes

LÅNGVERKANDE INSULINANALOG

Insulin glargin kan prövas hos patienter som vid behandling med medellångverkande humaninsulin ofta har nattliga hypoglykemier.

<i>insulin glargin</i>	Lantus
------------------------	---------------

Diabeteshjälpmiddel

Rekommendationer för egenmätning av glukos vid diabetes mellitus; www.janusinfo.se

Svår hypoglykemi/insulinkoma

<i>glukagon</i>	Glucagon Novo Nordisk
-----------------	------------------------------

Sulfonylurea kan ge upphov till långvarig hypoglykemi som alltid ska föränsleda inläggning.

Tyreoidahormon

<i>levotyroxin</i>	Levaxin
--------------------	----------------

Specialiserad vård

Tyreostatika

<i>tiamazol</i>	Thacapzol
-----------------	------------------

Till gravida och ammande samt vid intolerans mot tiamazol

<i>propyltiouracil</i>	Tiotil
------------------------	---------------

Kan orsaka allvarlig leverskada, kontrollera leverenzymmer regelbundet.

Binjurebarkshormoner

GLUKOKORTIKOIDER – substitution

<i>hydrokortison</i>	Hydrokortison Nycomed
----------------------	------------------------------

<i>hydrokortison</i>	Solu-Cortef
----------------------	--------------------

MINERALKORTIKOIDER – substitution

<i>fludrokortison</i>	Florinef
-----------------------	-----------------

Hypofys-/hypotalamushormoner

<i>desmopressin</i>	Minirin <i>tablett</i>
---------------------	-------------------------------

⇔ **Minirin**, Desmopressin ... *nässpray*

<i>oktreotid</i>	⇔ Octreotide Hospira ^{SLL} , Sandostatin
------------------	--

<i>oktreotid</i>	Sandostatin LAR ^{SLL} <i>långverkande</i>
------------------	---

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept

... Generika från olika företag

^{SLL} Upphandlat för SLL 2011

Det kan vara svårt för läkare och barnmorskor att bedöma vilken risk moderns läkemedelsanvändning innebär för fostret. Under graviditetens första trimester föreligger störst risk för missbildningar, men fostrets nervsystem kan påverkas under hela graviditeten.

Läkemedel kan antingen utgöra en dominerande skadefaktor vid uppkomsten av missbildningar, eller utgöra en komponent i en multifaktoriell bakgrund och medföra en riskökning. Fostret kan under hela graviditeten påverkas av läkemedlets farmakologiska effekter. Utsättningssymtom kan uppträda hos barnet under nyföddhetsperioden.

Läkemedel kan passera över till bröstmjolk, men behöver inte ge effekter på barnet. Risken för farmakologisk effekt på barnet beror, förutom på läkemedelskoncentrationen i mjölken, även på barnets förmåga att ta upp och eliminera läkemedlet. Nyttan med amningen bör vägas mot eventuell påverkan på barnet. Risken för negativa effekter är större när det gäller prematura barn och vid långtidsbehandling av modern.

För information om enskilda läkemedels effekter:
Läkemedel och fosterskador; www.janusinfo.se
Läkemedel och amning; www.janusinfo.se

Vid frågor om läkemedel under graviditet och vid amning, kontakta Karolinska läkemedelsinformationscentralen, Karolic; tfn 585 810 60, karolic@karolinska.se

Antikonception

Antikonception; www.lakemedelsverket.se
Riktlinjer för behandling med hormonella preventivmetoder;
www.janusinfo.se

Kombinerad hormonell antikonception

En högeffektiv preventivmetod med ett så gott som hundra procentigt skydd mot oönskade graviditeter. Kombinerade p-piller innehåller oftast etinylöstradiol, ett syntetiskt östrogen, samt gestagen. Vid nyförskrivning är monofasiskt lågdoserat p-piller med levonorgestrel förstahandsval.

Positiva hälsoeffekter

- Minskad risk för äggstocks-, livmoder- och kolorektalcancer
- Minskad smärta vid menstruation
- Minskade blödningar, vilket minskar förekomsten av järnbristanemi
- Regelbundna blödningar
- Minskad förekomst av funktionella ovarialcystor
- Fertiliteten bevaras bättre efter användning av kombinerade p-piller

Negativa hälsoeffekter

- Ökad risk för venös tromboembolism (VTE)

Östrogenkomponenten står för den ökade blodproppsriskerna och gestagenkomponenten modifierar risken. Kombinerade p-piller innehållande levonorgestrel har lägre risk för venös trombos än preparat med övriga gestagener. Den årliga trombosincidensen hos friska kvinnor i fertil ålder som inte använder p-piller är 1/10 000. För p-pilleranvändare är motsvarande siffra 2–4/10 000 att jämföra med incidensen vid graviditet som är 10/10 000.

Gestageninnehållet varierar med olika preparat och står för huvuddelen av de upplevda biverkningarna, såsom bröstsvullnad, humörpåverkan och nedstämdhet. Viktökning kan förekomma. Beakta biverkningar inför fortsatt förskrivning.

forts

KOMBINERADE P-PILLER OCH P-RING

I första hand

<i>levonorgestrel</i> + <i>etinylöstradiol</i>	⇔ Neovletta , Rigevidon
---	--------------------------------

I andra hand

<i>etonogestrel</i> + <i>etinylöstradiol</i>	NuvaRing* vaginalinlägg
<i>drospirenon</i> + <i>etinylöstradiol</i>	Yaz**

* Ingår inte i läkemedelsförmånen, men subventioneras av SLL till kvinnor under 23 år

** Ingår inte i läkemedelsförmånen och subventioneras inte av SLL till kvinnor under 23 år

Gestagena metoder

Den preventiva säkerheten varierar mellan olika gestagena metoder. Någon ökad trombosrisk föreligger inte.

LÅGDOSERADE GESTAGENMETODER

Minipiller ger sämre preventiv säkerhet än kombinerade hormonella preventivmedel och rekommenderas därför inte som förstahandsmetod till unga kvinnor. Ingen ökad risk för urkalkning av skelettet föreligger hos användare av lågdoserade gestagenmetoder.

Hormonspiral (livmoderinlägg) ger minskad blödningsmängd, minskad anemi och minskad risk för livmodercancer. Användning av hormonspiral ger ofta mycket småblödningar initialt och därefter sparsamma blödningar eller amenorré.

<i>levonorgestrel</i>	Mirena livmoderinlägg
-----------------------	------------------------------

MELLANDOSERADE GESTAGENMETODER

Mellandoserade gestagenmetoders preventiva säkerhet är jämförbar med kombinerade p-pillers. Kan även användas av ammande kvinnor, men tidigast 6 veckor efter födelsen av ett friskt, fullgånget barn. Blödningsregelbundenheter, humörsvängningar, bröstsvullnad, viktökning och akne är de vanligaste biverkningarna.

<i>desogestrel</i>	Cerazette
<i>etonogestrel</i>	Nexplanon implantat

HÖGDOSERADE GESTAGENMETODER

Högdoserade långverkande gestagener ger ett högeffektivt skydd mot graviditet. Den endogena östrogenproduktionen blir så låg att det finns en risk för urkalkning av skelettet, vilket ska beaktas hos tonårningar och kvinnor över 45 år. Amenorré och oregelbundna blödningar är vanligt.

<i>medroxyprogesteron</i>	Depo-Provera inj
---------------------------	-------------------------

Icke-hormonell antikonception

KOPPARSPIRAL

Kopparspiral kan rekommenderas till kvinnor oavsett om de varit gravida eller inte. Hos de allra yngsta är spiral inte ett förstahandsalternativ, men kan övervägas efter individuell riskbedömning. Biverkningar av kopparspiral är riklig menstruation och dysmenorré.

Akut antikonception

<i>levonorgestrel</i>	Norlevo* receptfritt
<i>ulipristal</i>	ellaOne* receptbelagt

* Ingår inte i läkemedelsförmånen

Akut antikonception ger bättre skydd ju tidigare det tas. Norlevo i engångsdos har effekt upp till 3 dygn efter oskyddat samlag, ellaOne upp till 5 dygn.

Kopparspiral är en mycket effektiv metod om insättning sker inom 5 dygn efter oskyddat samlag.

Riklig menstruation

Utredning och behandling av gynekologiska blödningsrubbningsar;
www.janusinfo.se

<i>tranexamsyra</i>	⇔ Cyklokapron , Cyklonova, Tranon, Tranexamsyra ...
<i>levonorgestrel</i>	Mirena livmoderinlägg

Dysmenorré

<i>naproxen</i>	⇔ Pronaxen , Alpoxen, Naproxen ...
-----------------	---

Naproxen har även viss effekt mot riklig menstruation.

Vaginit, vaginos

Diagnostik och behandling av sjukdomar i vulva och vagina;
www.janusinfo.se

Candidainfektion

I första hand

<i>klotrimazol</i>	Canesten vaginaltablett
--------------------	--------------------------------

I andra hand

<i>flukonazol</i>	⇔ Fluconazol Hexal , Diflucan, Flukonazol ... kapsel
-------------------	---

Bakteriell vaginos

<i>klindamycin</i>	Dalacin vagitorium, vaginalkräm
<i>metronidazol</i>	Flagyl tablett, vagitorium Även mot <i>trichomonas</i>

Mjölckstockning vid amning

<i>oxytocin</i>	Syntocinon nässpray
-----------------	----------------------------

Behandlingskrävande klimakteriebesvär

Riktlinjer för behandling av klimakteriella besvär; www.janusinfo.se

Tre av tio kvinnor i övergångsåldern har så svåra besvär (svettningar, värmevallningar och sömnproblem) att de vill ha behandling. Dessa besvär varar oftast under några år före och efter den sista menstruationen, menopausen. Lägsta effektiva dos ska användas under kortast möjliga tid. Vid urogenitala symtom med torra slemhinnor på grund av östrogenbrist har lokal behandling med östrogen god effekt.

Kvinnor med menopaus före 45 års ålder ska alltid erbjudas substitutionsbehandling med medelpotent östrogen, till förväntad menopausålder om inga kontraindikationer föreligger.

Positiva hälsoeffekter för kvinnor i åldern 50–59 år med upp till 5 års behandling

- God symtomlindring på värmevallningar och svettningar samt urogenitala symtom
- Gynnsam effekt på benmineralhalten och minskad risk för fraktur
- Minskad risk för diabetes mellitus typ 2

Negativa hälsoeffekter

- Ökad risk för livmodercancer vid behandling med enbart östrogen. Alla kvinnor som inte är hysterektomerade och behandlas med medelpotent östrogenpreparat ska ha gestagentillägg.
- Ökad risk för bröstcancer vid behandling med medelpotent östrogen. Risken ökar med behandlingstidens längd och är större vid kombinationsbehandling (östrogen + gestagen) jämfört med enbart östrogensubstitution. Risken med kombinationsbehandling ökar märkbart efter fem år.
- Två gånger ökad risk för venös tromboembolism
- Ökad risk för stroke

Det föreligger ingen ökad risk för kranskärslssjukdom hos kvinnor i åldern 50–59 år som behandlas upp till 5 år.

Kontraindikationer mot substitution med medelpotent östrogen är bröst- eller livmodercancer, tidigare djup ventrombos eller lungemboli samt pågående leversjukdom. Behandlingen bör utvärderas och omprövas regelbundet.

GESTAGEN-ÖSTROGENKOMBINATIONER

I första hand – fast kombination för bättre följsamhet

Sekventiell behandling

<i>noretisteron</i> + <i>östradiol</i>	Novofem
---	----------------

Kontinuerlig behandling

<i>noretisteron</i> + <i>östradiol</i>	⇔ Activelle, Cliovelle
<i>medroxyprogesteron</i> + <i>östradiol</i>	Indivina

I andra hand – individuell kombination östrogen + gestagen

ÖSTROGENER

<i>östradiol</i>	Femanest
<i>östradiol</i>	Estradot plåster

GESTAGENER

<i>medroxyprogesteron</i>	Provera
<i>noretisteron</i>	Primolut-Nor
<i>levonorgestrel</i>	Mirena livmoderinlägg

ÖSTROGENER FÖR LOKAL BEHANDLING

Mot slidtorrhet. Kräver inget gestagentillägg.

<i>östradiol</i>	Vagifem vaginaltablett
<i>östriol</i>	Ovesterin kräm, vagitorium

Specialiserad vård

Förvärkar och hotande förtidsbörd

<i>terbutalin</i>	Bricanyl inj
<i>atosiban</i>	Tractocile

Profylaktiskt mot Rh-immunisering

<i>immunoglobulin anti-D</i>	Rhesonativ
------------------------------	-------------------

Cervixutmognad

<i>dinoproston</i>	Minprostin
<i>misoprostol</i>	Cytotec

Värkstimulerande

<i>oxytocin</i>	Syntocinon
-----------------	-------------------

Blödning vid förlossning och abort

I första hand

<i>oxytocin</i>	Syntocinon
-----------------	-------------------

I andra hand

<i>metylergometrin</i>	Methergin
------------------------	------------------

Medicinsk abort

<i>mifepriston</i>	Mifegyne
<i>misoprostol</i>	Cytotec

Nedläggning av amning

<i>kabergolin</i>	⇔ Dostinex, Cabergoline ...
-------------------	------------------------------------

Hyperprolaktinemi

<i>bromokriptin</i>	⇔ Pravidel, Parlodel
---------------------	-----------------------------

Specialiserad vård

Fertilitetsbehandling

Ovulationsstimulering

I första hand

klomifen **Pergotime**

I andra hand – FSH-preparat

Ovulationsinduktion efter ovulationsstimulering

koriongonadotropin **Pregnyl inj**

Nedreglering av gonadotropiner

nafarelin **Synarela nässpray**

Gonadotropinantagonist

ganirelix **Orgalutran inj**

Lutealfasstö

progesteron **Progesteron MIC APL vagitorium**

Hjärta och kärl

Rekommendationerna av hjärt-kärlläkemedel gäller lika för män och kvinnor.

Prevention av hjärt-kärlsjukdom

Motivera patienter med hypertoni, övervikt eller diabetes till livsstilsförändringar som bas för kardiovaskulär prevention.

Livsstilsåtgärder

- Rökstopp. Strukturerad rökavvänjning, eventuellt med nikotinersättningsmedel; www.slutarokalinjen.org.
- Fysisk aktivitet
- Balanserad kost

Blodtryckssänkande läkemedel

Behandla blodtryck bättre – sätt upp målblodtryck tillsammans med patienten, kombinera mera och följ upp.

Hypertoni sid 36

Lipidsänkande läkemedel

Välj simvastatin för prevention av hjärt-kärlsjukdom hos högriskpatienter med ordinära till måttligt förhöjda kolesterolhalter.

Simvastatin är väldokumenterat för reduktion av morbiditet och mortalitet. För kardiovaskulär prevention hos patienter utan avancerade lipidrubbingar bör risken och inte kolesterolnivån styra behandlingen.

Rekommenderad simvastatindos är 20–40 mg/dag som kardiovaskulär prevention till det stora flertalet högriskpatienter med ordinära till måttligt förhöjda kolesterolhalter. Den högre dosen är bäst dokumenterad. Den ger även något större kolesterolsänkning och bör eftersträvas om den tolereras, men ska inte ges till alla patienter.

forts

STATIN

<i>simvastatin</i>	⇔ Simvastatin Actavis , Simvastatin ... (20–)40 mg/dygn
--------------------	---

Simvastatin för kardiovaskulär prevention hos högriskpatienter ... och Avancerade lipidrubbnings- utredning och behandlingsrekommendation; www.janusinfo.se

Arteriell trombosprofylax

Trombosprofylax vid ischemisk hjärtsjukdom sid 39, efter hjärtinfarkt sid 40, vid förmaksflimmer sid 44, perifer artärsjukdom sid 45, TIA/ischemisk stroke sid 67.

ASA, eller annan trombocythämmande behandling, rekommenderas inte som primärpreventiv behandling för patienter utan manifest aterosklerosjukdom.

Hypertoni

Bra blodtrycksbehandling är en viktig del av kardiovaskulär prevention i alla åldrar, åtminstone upp till 85 år. Idag föreligger underbehandling. Målbloodtryck <140/90 mmHg vid okomplicerad hypertoni. Vid samtidig diabetes mellitus eller njursjukdom eller mycket hög hjärt-kärlrisk, t ex tidigare stroke/TIA, hjärtinfarkt, hjärtsvikt eller perifer artärsjukdom, bör ett lägre målbloodtryck, <130/80 mmHg, eftersträvas. Ofta krävs kombinationsbehandling. Fler patienter bör nå målbloodtryck.

Rekommendationer för behandling av hypertoni; www.janusinfo.se

I första hand

ACE-HÄMMARE

<i>enalapril</i>	⇔ Enalapril Sandoz , Renitec, Enalapril ...
<i>ramipril</i>	⇔ Ramipril Sandoz , Triatec, Ramipril ...

ANGIOTENSINRECEPTORBLOCKERARE (ARB)

<i>losartan*</i>	⇔ Losartan Sandoz , Cozaar, Losatrix, Lostankal, Losartan ... 100 mg/dygn är den bäst dokumenterade dosen
------------------	---

* För närvarande begränsad subvention; www.tlv.se

Hypertoni vid diabetes mellitus med eller utan nefropati bör behandlas med ACE-hämmare eller losartan.

KALCIUMANTAGONIST

<i>amlodipin</i>	⇔ Amlodipin BMM Pharma , Amlarrow, Amloratio, Norvasc, Amlodipin ...
------------------	---

TIAZIDER – lågdos

<i>hydroklortiazid + amilorid</i>	⇔ Normorix mite , Moduretic mite
<i>hydroklortiazid</i>	⇔ Esidrex , Hydroklortiazid ... 12,5–25 mg/dygn
<i>bedroflumetiazid</i>	Salures 2,5 mg/dygn

KOMBINATIONER

ACE-hämmare eller losartan plus amlodipin eller tiazid är rekommenderade kombinationer. Kombination av ACE-hämmare och ARB rekommenderas inte på grund av risk för biverkningar (njurpåverkan, elektrolytrubbningar) utan ökad effekt.

Fast kombinationspreparat

<i>enalapril + hydroklortiazid</i>	⇔ Enalapril Comp Sandoz , Renitec Comp, Enalapril Comp ..., Enalapril/Hydrochlorothiazide ...
------------------------------------	--

forts

I andra hand

BETABLOCKERARE

*metoprololsuccinat** ⇔ **Seloken ZOC, Metomylan, Metoprolol ...**

* Begränsad subvention; www.tlv.se

Betablockerare ges som tilläggsbehandling vid hypertoni eller vid samtidig ischemisk hjärtsjukdom, rytmrubbningar, hjärtsvikt eller migrän. Kombinationen tiazider och betablockerare medför en ökad risk för diabetogena effekter.

Specialiserad vård

ALFA- OCH BETABLOCKERARE

*labetalol** **Trandate**

* Begränsad subvention; www.tlv.se

ALFABLOCKERARE

*doxazosin** ⇔ **Doxazosin ratiopharm, Doxazosin ...**

* Begränsad subvention; www.tlv.se

ALDOSTERONANTAGONIST

spironolakton ⇔ **Spironolakton Pfizer, Aldactone, Spironolakton ...**

Ischemisk hjärtsjukdom

Prevention

STATIN

simvastatin ⇔ **Simvastatin Actavis, Simvastatin ...**
(20–)40 mg/dygn

Simvastatin för kardiovaskulär prevention hos högriskpatienter ...
www.janusinfo.se

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept
... Generika från olika företag

TROMBOCYTHÄMMARE

acetylsalicylsyra **Trombyl**
75 mg/dygn

Vid misstanke om instabil kranskärslsjukdom/hjärtinfarkt ges en laddningsdos om 500 mg buffrad acetylsalicylsyra, t ex Magnecyl brus eller Bamyl brustablett.

klopidogrel ⇔ **Clopidogrel Mylan, Cloriocard, Grepid, Plavix, Clopidogrel ...**

Tidsbegränsad kombinationsbehandling med ASA vid instabil kranskärslsjukdom eller PCI med stent samt som alternativ vid ASA-överkänslighet. Vid gastrointestinal intolerans är det säkrare från ulcussynpunkt att lägga till PPI till ASA än att byta till klopidogrel.

Rekommendationer för behandling av kranskärslsjukdom med klopidogrel som tillägg till Trombyl; www.janusinfo.se

Specialiserad vård

ÖVRIGA ANTITROMBOTISKA LÄKEMEDEL

enoxaparin **Klexane**^{SLL}

fondaparinux **Arixtra**^{SLL}

abciximab **ReoPro**^{SLL}

heparinnatrium **Heparin LEO**

Angina pectoris

Anfallskuperande

NITROGLYCERIN

glyceryltrinitrat **Nitromex**

glyceryltrinitrat ⇔ **Glytrin, Nitrolingual spray**

Specialiserad vård

glyceryltrinitrat **Nitroglycerin BMM Pharma inf**

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept
... Generika från olika företag
^{SLL} Upphandlat för SLL 2011

forts

Anfallsförebyggande**BETABLOCKERARE**

<i>bisoprolol</i>	⇔ Bisoprolol Actavis , Emconcor, Bisoprolol ...
<i>metoprololsuccinat</i>	⇔ Seloken ZOC , Metomylan, Metoprolol ...

KALCIUMANTAGONISTER

<i>verapamil</i>	Isoptin Retard
<i>amlodipin</i>	⇔ Amlodipin BMM Pharma , Amlarrow, Amloratio, Norvasc, Amlodipin ...

NITRATER

<i>isosorbid-5-mononitrat</i>	⇔ Imdur , Isosorbidmononitrat ...
<i>glyceryltrinitrat</i>	Suscard

Sekundärprofylax efter hjärtinfarkt**TROMBOCYTHÄMMARE**

<i>acetylsalicylsyra</i>	Trombyl 75 mg/dygn
<i>klopidogrel</i>	⇔ Clopidogrel Mylan , Cloriocard, Grepid, Plavix, Clopidogrel ...

Tidsbegränsad kombinationsbehandling med ASA efter hjärtinfarkt.
Rekommendationer för behandling av kranskärlssjukdom med klopidogrel som tillägg till Trombyl; www.janusinfo.se

BETABLOCKERARE

<i>metoprololsuccinat</i>	⇔ Seloken ZOC , Metomylan, Metoprolol ... måldos 200 mg/dygn*
---------------------------	---

STATIN

<i>simvastatin</i>	⇔ Simvastatin Actavis , Simvastatin ... (20–)40 mg/dygn
--------------------	---

Simvastatin för kardiovaskulär prevention hos högriskpatienter ...
www.janusinfo.se

* Måldosen har visats minska sjuklighet och bör eftersträvas om patienten tolererar denna.

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept
... Generika från olika företag

ACE-HÄMMARE

Vid nedsatt vänsterkamarfunktion, diabetes mellitus eller hypertoni

<i>ramipril</i>	⇔ Ramipril Sandoz , Triatec, Ramipril ... måldos 10 mg/dygn*
-----------------	--

ALDOSTERONANTAGONIST

Vid hjärtsvikt efter hjärtinfarkt, övervåg

<i>spironolakton</i>	⇔ Spironolakton Pfizer , Aldactone, Spironolakton ... 25 mg/dygn
----------------------	--

Hjärtsvikt

Icke symtomgivande nedsättning av vänsterkamarfunktionen; NYHA I

ACE-HÄMMARE

<i>enalapril</i>	⇔ Enalapril Sandoz , Renitec, Enalapril ... måldos 20 mg/dygn*
<i>ramipril</i>	⇔ Ramipril Sandoz , Triatec, Ramipril ... måldos 10 mg/dygn*

Måttlig hjärtsvikt; NYHA II

ACE-hämmare enligt ovan i kombination med

BETABLOCKERARE

<i>bisoprolol</i>	⇔ Bisoprolol Actavis , Emconcor, Bisoprolol ... måldos 10 mg/dygn*
<i>metoprololsuccinat</i>	⇔ Seloken ZOC , Metomylan, Metoprolol ... måldos 200 mg/dygn*

forts

* Måldosen har visats minska sjuklighet och bör eftersträvas om patienten tolererar denna.

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept
... Generika från olika företag

Svår hjärtsvikt; NYHA III-IV

Preparat enligt ovan samt

ALDOSTERONANTAGONIST

<i>spironolakton</i>	⇔ Spironolakton Pfizer , Aldactone, Spironolakton ... 25 mg/dygn
----------------------	--

Vid ACE-hämmarintolerans

ANGIOTENSINRECEPTORBLOCKERARE (ARB)

<i>kandesartan**</i>	⇔ Atacand , Amias måldos 32 mg/dygn*
<i>losartan**</i>	⇔ Losartan Sandoz , Cozaar, Losatrix, Lostankal, Losartan ... måldos 150 mg/dygn*

** Begränsad subvention; www.tlv.se

Symtomatisk hjärtsviktsbehandling

DIURETIKA

<i>furosemid</i>	⇔ Furix ^{SLL} , Impugan, Furosemid ...
<i>furosemid</i>	Lasix Retard
<i>hydroklortiazid</i>	⇔ Esidrex , Hydroklortiazid ...
<i>bendroflumetiazid</i>	Salures

Specialiserad vård

Vid otillräcklig diuretikaeffekt, överväg metolazon (Metolazon Abcur).

Vid hypokalemi

I första hand

<i>spironolakton</i>	⇔ Spironolakton Pfizer , Aldactone, Spironolakton ...
----------------------	--

* Måldosen har visats minska sjuklighet och bör eftersträvas om patienten tolererar denna.

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept
... Generika från olika företag
^{SLL} Upphandlat för SLL 2011

I andra hand

<i>amilorid</i>	Amilorid Mylan
<i>kaliumpklorid</i>	Kaleorid

Vid förmaksflimmer eller som symtomatisk tilläggsbehandling vid svår hjärtsvikt

Överväg

<i>digoxin</i>	Digoxin BioPhausia
----------------	---------------------------

God frekvensreglering är viktigt vid förmaksflimmer.

Specialiserad vård

Inotropa och blodtryckshöjande läkemedel

<i>adrenalin</i>	Adrenalin Mylan
<i>dobutamin</i>	Dobutamin Carino (<i>licenspreparat</i>) 250 mg/50 ml
<i>noradrenalin</i>	Noradrenalin Abcur

Förmaksflimmer, förmaksfladder

Frekvensreglering

God frekvensreglering är viktigt vid förmaksflimmer. Digoxin rekommenderas inte som monoterapi för frekvensreglering vid paroxysmalt förmaksflimmer.

<i>bisoprolol</i>	⇔ Bisoprolol Actavis , Emconcor, Bisoprolol ...
<i>verapamil</i>	Isoptin Retard
<i>digoxin</i>	Digoxin BioPhausia

forts

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept
... Generika från olika företag

 Välj i första hand warfarin som tromboemboliprofylax vid förmaksflimmer. Följ riktlinjer för warfarinbehandling.

Tromboemboliprofylax

<i>warfarin</i>	Waran
-----------------	--------------

PK-INR målvärde: mellan 2,0 och 3,0. **Antivitamin K-läkemedel** sid 46.

Vid förmaksflimmer när warfarin inte kan eller inte bör ges

<i>acetylsalicylsyra</i>	Trombyl 75 mg/dygn
--------------------------	------------------------------

Tveksam nytta av ASA vid CHADS₂-score 0 och ålder <65 år.

Förmaksflimmer och antitrombotisk behandling; www.janusinfo.se

Specialiserad vård

Rytmrubbningar

<i>adenosin</i>	Adenosin Life Medical
<i>amiodaron</i>	Cordarone tablett ⇔ Cordarone, Amiodaron ... inj
<i>atropin</i>	Atropin Mylan
<i>flekainid</i>	Tambocor
<i>isoprenalin</i>	Isuprel (licenspreparat)

BETABLOCKERARE

<i>metoprolol</i>	Seloken inj
-------------------	--------------------

KALCIUMANTAGONIST

<i>verapamil</i>	Verapamil ratiopharm inj (licenspreparat)
------------------	--

DIGITALISGLYKOSID

<i>digoxin</i>	Digoxin BioPhausia inj
----------------	-------------------------------

Sekundärprevention efter TIA/stroke sid

Perifer artärsjukdom

Livsstilsåtgärder

Gångträning; www.fyss.se

Rökstopp; www.slutarokalinjen.org

Blodtryckssänkande behandling

Målvärde <130/80 mmHg. **Hypertoni** sid 36

Blodsockerreglering

Diabetes mellitus sid 22

TROMBOCYTHÄMMANDE LÄKEMEDEL

<i>acetylsalicylsyra</i>	Trombyl 75 mg/dygn
--------------------------	------------------------------

Vid ASA-överkänslighet välj klopido­grel. Vid gastrointestinal intolerans är det säkrare från ulcussynpunkt att lägga till PPI till ASA än att byta till klopido­grel.

STATIN

<i>simvastatin</i>	⇔ Simvastatin Actavis, Simvastatin ... (20–)40 mg/dygn
--------------------	--

Simvastatin för kardiovaskulär prevention hos högriskpatienter ...
www.janusinfo.se

Venös tromboembolisk sjukdom

Profylax och behandling av venös trombos och lungemboli.

LÅGMOLEKYLÄRA HEPARINER

<i>dalteparin</i>	Fragmin^{SLL}
<i>tinzaparin</i>	Innohep^{SLL}

Lågmolekylära hepariner ackumuleras vid nedsatt njurfunktion.

forts

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept
... Generika från olika företag

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept
... Generika från olika företag
^{SLL} Upphandlat för SLL 2011

Specialiserad vård

OFRAKTIONERAT HEPARIN

heparinnatrium **Heparin LEO**

TROMBOLYTISKT/FIBRINOLYTISKT VERKANDE LÄKEMEDEL

alteplas **Actilyse**

ANTIVITAMIN K-LÄKEMEDEL

warfarin **Waran**

Warfarin är ett effektivt antitrombotiskt läkemedel som reducerar risken för TIA/stroke och perifer emboli med 60–85% hos patienter med förmaksflimmer.

Förmaksflimmer och antitrombotisk behandling; www.janusinfo.se

Warfarinbehandling innebär en ökad risk för dödlig eller invalidiserande blödning, men andra typer av biverkningar är sällsynta. Den årliga risken för blödning är 0,1–4%, beroende på behandlingens kvalitet och på patientens risk för blödning.

Risken för blödning ökar när trombocythämmande läkemedel kombineras med warfarin. Många andra läkemedel ökar också risken för blödning, bland annat Cox-hämmare, SSRI och vissa naturläkemedel.

En säker warfarinbehandling kräver en tydlig muntlig och skriftlig patientinformation, regelbundna kontroller med monitorering av PK-INR-värden och regelbundna läkarbesök.

Det bör finnas en Waran-/antikoagulantiaansvarig läkare som ansvarar för riktlinjer och kvalitetsuppföljning av verksamheten på varje mottagning.

Specialiserad vård

Hemostatiskt verkande läkemedel

FRISÄTTARE AV VON WILLEBRAND-FAKTORN OCH FAKTOR VIII

desmopressin **Octostim**

FIBRINOLYSHÄMMANDE LÄKEMEDEL

tranexamsyra **Cyklokapron inj**

PROTROMBINKOMPLEXKONCENTRAT

koagulationsfaktorer II, VII, IX, X **Ocplex^{SLL}**

K-VITAMIN

fytomenadion **Konaktion Novum inj**

Protrombinkomplexkoncentrat är förstahandsalternativ vid allvarlig blödning under warfarinbehandling och ska ges tillsammans med Konaktion Novum. Se vidare **Profylax mot och reversering av blödning orsakad av antivitamin-K (AVK)-läkemedel;** www.lakemedelsverket.se

Hud

Mjukgörande

Enbart torr hud utan association till hudsjukdom utgör inte skäl för läkemedelssubvention.

<i>glycerol</i>	Miniderm
<i>karbamid</i>	Canoderm
<i>propylenglykol</i>	Propyderm kräm
<i>propylenglykol</i>	Propyless kutan emulsion

Glukokortikoider för utvärtes bruk

GRUPP I – MILT VERKANDE

<i>hydrokortison</i>	Hydrokortison CCS
<i>hydrokortison</i>	Mildison Lipid

GRUPP II – MEDELSTARKT VERKANDE

<i>hydrokortisonbutyrat</i>	Locoid
<i>klobetason</i>	Emovat

GRUPP III – STARKT VERKANDE

<i>betametason</i>	Betnovat
<i>mometason</i>	⇔ Elocon , Mometason ... <i>1 gång/dygn</i>

Hudmykoser

Samtliga antimykotika har potentiell negativ miljöeffekt.

<i>mikonazol</i> + <i>hydrokortison</i>	⇔ Cortimyk , Daktacort kräm
<i>ketokonazol</i>	⇔ Fundan , Fungoral, Ketoson, Kezol, Ketokonazol ... <i>schampo</i>
<i>ekonazol</i>	Pevaryl kräm, lösning, puder
<i>terbinafin</i>	⇔ Terbinafin ratiopharm , Terbisil kräm

Urtikaria

Klåda/svullnad i huden. Annan genes än allergi förekommer.

ANTIISTAMIN

I första hand

<i>cetirizin</i>	⇔ Cetirizin Hexal , Cetirizin ...
<i>loratadin</i>	⇔ Loratadin Hexal , Loratadin ...

I andra hand – vid kronisk urtikaria när sedering är önskvärd

<i>hydroxizin</i>	Atarax
-------------------	---------------

Akne

I första hand

<i>bensoylperoxid</i>	Basiron AC*
-----------------------	--------------------

* Ingår inte i läkemedelsförmånen.

<i>adapalen</i>	Differin
-----------------	-----------------

eller kombinationen av dessa preparat

<i>adapalen</i> + <i>bensoylperoxid</i>	Epiduo*
--	----------------

* Ingår inte i läkemedelsförmånen.

I andra hand – för behandling av medelsvår akne, där enbart lokalbehandling inte är tillräcklig

<i>lymecyklin</i>	Tetralysal
-------------------	-------------------

Ska från början alltid kombineras med lokala retinoider och/eller bensoylperoxid. Behandlingen ska ges i fulldos och bör pågå i 3–4 månader; www.viss.nu.

Rosacea

<i>azelainsyra</i>	Finacea
--------------------	----------------

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept
... Generika från olika företag

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept
... Generika från olika företag

Psoriasis

<i>kalcipotriol</i>	Daivonex kräm <i>Underhållsbehandling</i>
<i>kalcipotriol</i> + <i>betametason</i>	⇔ Daivobet , Dovobet <i>salva</i>
<i>kalcipotriol</i> + <i>betametason</i>	Xamiol gel <i>Till hårbotten</i>

Aktinisk keratos

Läkare inom primärvården som med hög säkerhet kan diagnostisera aktinisk keratos, antingen med hjälp av klinisk erfarenhet eller biopsi för PAD, kan behandla med imikvimod. Finns diagnostisk osäkerhet eller om otillräcklig effekt konstateras vid behandlingskontroll, remittera till hudläkare.

<i>imikvimod</i>	Aldara
------------------	---------------

Huvudlöss

På grund av ökad resistens hos huvudlöss mot de läkemedel som tidigare har rekommenderats är nu medicintekniska produkter förstahandsval. De finns att köpa på apotek. Medel som innehåller dimetikon kan vara att föredra.

Behandling av huvudlöss; www.lakemedelsverket.se

Hud- och sårrengöring

ANTISEPTIKA

<i>klorhexidin</i>	Descutan* ^{SLL}
<i>klorhexidin</i>	Klorhexidin Fresenius Kabi ^{SLL} <i>lösning</i>
<i>klorhexidin</i>	Klorhexidinsprit Fresenius Kabi ^{SLL}

* Ingår inte i läkemedelsförmånen.

Impetigo sid 58

Hudinfektioner sid 57

Infektioner

PERORALA PENICILLINER

<i>amoxicillin</i>	⇔ Amimox , Amoxicillin ...
<i>amoxicillin</i> + <i>klavulansyra</i>	⇔ Spektramox , Bioclavid
<i>fenoximetylpenicillin</i>	⇔ Kåvepenin , Tikacillin
<i>flukloxacillin</i>	⇔ Heracillin , Flukloxacillin ...
<i>pivmecillinam</i>	⇔ Selexid , Penomax

ÖVRIGA PERORALA ANTIBIOTIKA

<i>cefadroxil</i>	⇔ Cefadroxil Sandoz , Cefamox, Cefadroxil ...
<i>ciprofloxacin</i>	⇔ Ciprofloxacin Hexal , Ciprofloxacin ...
<i>doxycyklin</i>	⇔ Doxyferm , Doxycyklin ...
<i>erytromycin</i>	Ery-Max
<i>metronidazol</i>	Flagyl
<i>nitrofurantoin</i>	Furadantin
<i>trimetoprim</i>	⇔ Trimetoprim Meda , Idotrim
<i>trimetoprim</i> + <i>sulfametoxazol</i>	Bactrim
<i>trimetoprim</i> + <i>sulfametoxazol</i>	⇔ Bactrim forte , Eusaprim forte

Öron-, hals- och bihåleinfektioner sid 54

Nedre luftvägsinfektioner sid 55

Urinvägsinfektioner sid 56

Hud- och mjukdelsinfektioner sid 57

Endokarditprofylax sid 59

Pc-allergi

Vårdprogram för luftvägsinfektioner i öppen vård; Strama, www.janusinfo.se

Vid misstanke om Pc-allergi av icke allvarlig typ bör testdos ges.

Specialiserad vård

Vårdprogram för antibiotikaanvändning i slutna vård och särskilda boendeformer; Strama, www.janusinfo.se

För information om utbyte av preparat vid beställning till läkemedelsförråd hänvisas till "Kloka Listan – Rekommenderade och upphandlade preparat med synonymer".

INTRAVENÖSA ANTIBIOTIKA

<i>ampicillin</i>	Doktacillin
<i>benzylpenicillin</i>	Benzylpenicillin Panpharma ^{SLL}
<i>cefotaxim*</i>	Cefotaxim Teva ^{SLL}
<i>ceftazidim*</i>	Fortum ^{SLL}
<i>ciprofloxacin*</i>	Ciprofloxacin Fresenius Kabi ^{SLL}
<i>gentamicin</i>	Garamycin
<i>imipenem + cilastatin</i>	Imipenem/Cilastatin Hospira
<i>klindamycin</i>	Clindamycin ratiopharm ^{SLL}
<i>kloxacillin</i>	Cloxacillin Stragen ^{SLL}
<i>meropenem</i>	Meronem**
<i>metronidazol</i>	Metronidazole Braun ^{SLL}
<i>piperacillin + tazobaktam</i>	Piperacillin/Tazobaktam Fresenius Kabi ^{SLL}
<i>trimetoprim + sulfametoxazol</i>	Eusaprim
<i>vankomycin</i>	Vancomycin Hospira ^{SLL}

* Restriktiv användning för att minska risken för selektion av ESBL-producerande bakterier; www.strama.se.

** Generiska alternativ förväntas finnas tillgängliga under 2011.

ANTIBIOTIKA FÖR UTVÄRTES BRUK

retapamulin **Altargo*** *salva*

* Ingår inte i läkemedelsförmånen.

ANTIVIRALA LÄKEMEDEL

aciclovir ⇔ **Aciclovir STADA, Zovirax, Aciclovir ...** *tablett*

Specialiserad vård

aciclovir **Aciclovir Hospira** ^{SLL} *inf*

ANTIMYKOTIKA FÖR SYSTEMISKT BRUK

flukonazol ⇔ **Fluconazol Hexal, Diflucan, Flukonazol ...** *kapsel*

Specialiserad vård

flukonazol **Diflucan** ^{SLL} *inf*

Öron-, hals- och bihåleinfectioner

Vårdprogram för luftvägsinfektioner i öppen vård;
Strama, www.janusinfo.se

Vid misstanke om Pc-allergi av icke allvarlig typ bör testdos ges.

AKUT OTITIS MEDIA (AOM)

Kåvepenin 25 mg/kg x 3 i 5 dygn (max 2 g x 3)

Barn 1–12 år

Aktiv expektans i 3 dygn rekommenderas om inte allmänpåverkan eller perforerad otit föreligger. Undantag barn < 2 år med bilateral otit.

Pc-allergi typ I

Ery-Max 15 mg/kg x 3 i 10 dygn

Vid öronsekretion hos barn med rörbehandling

I första hand

Terracortril med polymyxin B 3–5 droppar x 3 i 5 dygn

TERAPISVIKT VID AKUT OTITIS MEDIA

Amimox 20 mg/kg x 3 i 10 dygn

Alternativt enligt odlingssvar.

RECIDIV AV AKUT OTITIS MEDIA – Inom 4 veckor

Kåvepenin 25 mg/kg x 3 i 10 dygn (max 2 g x 3)

Amimox 20 mg/kg x 3 i 10 dygn

Alternativt enligt odlingssvar.

AKUT STREPTOKOCKTONSILLIT

Kåvepenin 12,5 mg/kg x 3 i 10 dygn

RECIDIV AV STREPTOKOCKTONSILLIT – Inom 4 veckor

Verifiera diagnosen.

Cefadroxil Sandoz 12,5 mg/kg x 2 i 10 dygn

AKUT MAXILLARSINUIT

Expektans rekommenderas vid symtom <10 dygn.

Kåvepenin 25 mg/kg x 3 i 7 dygn (max 2 g x 3)

Pc-allergi typ I och >8 år

Doxyferm 200 mg x 1, sedan 100 mg x 1 i 8 dygn

Nedre luftvägsinfektioner

Vårdprogram för luftvägsinfektioner i öppen vård; Strama,
www.janusinfo.se

Vid misstanke om Pc-allergi av icke allvarlig typ bör testdos ges.

PNEUMONI HOS BARN

Förskolebarn

Amimox 20 mg/kg x 3 i 5 dygn

Äldre barn

Kåvepenin 25 mg/kg x 3 i 7 dygn

Misstanke om mykoplasma

Ery-Max 15 mg/kg x 3 i 7 dygn

Vid Pc-allergi se www.janusinfo.se enligt ovan.

PNEUMONI HOS VUXNA

Kåvepenin 1 g x 3 i 7 dygn

Misstanke om mykoplasma eller Pc-allergi typ 1

Doxyferm 200 mg x 1 i 3 dygn, sedan 100 mg x 1 i 4 dygn

Underliggande KOL

Amimox 500 mg x 3 i 7 dygn

EXACERBATION AV KOL*

Amimox 500 mg x 3 i 5–7 dygn

Pc-allergi typ 1

Doxyferm 200 mg x 1 i 3 dygn, sedan 100 mg x 1 i 4 dygn

* Ökad sputumvolym, ökad sputumpurulens och ökad dyspné (minst två kriterier).

AKUT BRONKIT

Antibiotikabehandla inte i övrigt lungfrisk patient oavsett etiologi (bakterier, virus, mykoplasma).

Urinvägsinfektioner

Vårdprogram för urinvägsinfektioner i öppen vård; Strama, www.janusinfo.se, innehåller även rekommendationer för behandling av övriga urinvägsinfektioner. Växelbruk rekommenderas för att minska risken för resistensutveckling.

Behandla inte asymtomatisk bakteriuri (ABU) hos äldre. Urinodla endast vid symtom från urinvägarna.

CYSTIT HOS KVINNOR

Furadantin 50 mg x 3 i 5 dygn (inte vid njursvikt)
 Selexid 200 mg x 3 i 5 dygn
 Selexid 400 mg x 2 i 3 dygn (<50 år med sporadisk UVI)

I andra hand

Trimetoprim Meda 160 mg x 2 i 3 dygn

BAKTERIURI OCH CYSTIT HOS GRAVIDA

Cefadroxil Sandoz 500 mg x 2 i 5 dygn
 Furadantin 50 mg x 3 i 5 dygn (inte vid njursvikt, inte vid förlösning)
 Selexid 200 mg x 3 i 5 dygn

CYSTIT HOS BARN

Cefadroxil Sandoz 12,5 mg/kg x 2 i 5 dygn
 Furadantin 1 mg/kg x 3 i 5 dygn (inte vid njursvikt)
 Selexid 200 mg x 3 i 3–5 dygn (barn över 30 kg)

I andra hand

Trimetoprim Meda 3 mg/kg x 2 i 3 dygn

NEDRE URINVÄGSINFEKTIONER HOS MÄN

Nedre urinvägsinfektioner hos män är oftast komplicerade; Strama, www.janusinfo.se

Odla först!

Ciprofloxacin Hexal 500 mg x 2 i 10–14 dygn*
 Trimetoprim Meda 160 mg x 2 i 10–14 dygn

AKUT PYELONEFRIT HOS VUXNA

Odla först!

Ciprofloxacin Hexal 500 mg x 2 i 7 dygn (kvinnor),
 10–14 dygn (män)*
 Bactrim forte 160 mg/800 mg x 2 i 10–14 dygn*

* Anpassa dosen till njurfunktionen

Hud- och mjukdelsinfektioner

Vårdprogram för hud- och mjukdelsinfektioner; Strama, www.janusinfo.se
Farmakologisk behandling av bakteriella hud- och mjukdelsinfektioner; www.lakemedelsverket.se

BORRELIA (ERYTEMA MIGRANS)

Vuxna

Kåvepenin 1 g x 3 i 10 dygn

Vid Pc-allergi typ 1 eller multipla erytem
 Doxyferm 200 mg x 1, sedan 100 mg x 1 i 8 dygn (inte till barn)

Barn

Kåvepenin 25 mg/kg x 3 i 10 dygn

Vid Pc-allergi typ 1 se Strama; www.janusinfo.se

INFEKTERADE HUND-, KATT- ELLER MÄNNISKOBETT

Odla först! Ange typ av bitt på remissen.

Hund- och människobett

Vuxna

Spektramox 500 mg x 3 i 10 dygn

Barn

Spektramox 20 mg/kg x 3 i 10 dygn

Kattbett

Vuxna

Kåvepenin 1 g x 3 i 10 dygn

Barn

Kåvepenin 25 mg/kg x 3 i 10 dygn

alternativt

Amimox 20 mg/kg x 3 i 10 dygn

Klindamycin, erytromycin, perorala cefalosporiner eller flukloxacillin (isoxazolylpenicilliner) är inte verksamma mot Pasteurella multocida.

forts

SÅRINFEKTIONER, POSTTRAUMATISKA ELLER POSTOPERATIVA

Rodnad och måttlig sekretion ingår i normal sårläggning. Odlas före eventuell antibiotikabehandling.

Vuxna

Heracillin 750 mg x 3 i 7–10 dygn

IMPETIGO

Lindriga förändringar

Tvål och vatten

Måttliga förändringar

Altargo salva x 2 i 5 dygn

Utbredda förändringar

Vuxna

Heracillin 750 mg x 3 i 7–10 dygn

Barn

Heracillin 25 mg/kg x 3 i 7–10 dygn

alternativt

Cefadroxil Sandoz 12,5 mg/kg x 2 i 7–10 dygn

INFEKTERADE ARTERIELLA ELLER VENÖSA BENSÅR

Behandla vid ökande rodnad, smärta, sekretion, allmän sjukdomskänsla och feber. Odlas före behandling. Gramnegativa bakterier behöver inte behandlas. Tänk på att behandla underliggande tillstånd.

Streptokockinfektion

Kåvepenin 1 g x 3 i max 10–14 dygn

Stafylokockinfektion

Heracillin 750 mg x 3 i max 10–14 dygn

ERYSIPELAS

Kåvepenin 1 g x 3 i 10–14 dygn

HERPES ZOSTER HOS IMMUNKOMPETENT

Alla patienter över 50 år samt de med komplicerad bältros t ex zoster oticus eller ophtalmicus bör behandlas. Behandling påbörjas inom 72 timmar från utslagsdebuten. Vid zoster ophtalmicus bör ögonläkare kontaktas.

Aciklovir STADA 800 mg x 5 i 7 dygn

Obs! Dosreduktion vid nedsatt njurfunktion

Utvärdering av behandling med famciklovir och valaciklovir vid herpes zoster; www.janusinfo.se

Farmakoterapi vid herpes simplex-, varicella- och herpes zoster-infektioner; www.lakemedelsverket.se

Endokarditprofylax

Endoskopiska undersökningar eller ingrepp i gastrointestinalkanalen eller urogenitalt motiverar inte profylax.

Antibiotika kan övervägas vid orala ingrepp (tandextraktion, tandstenskrapning, biopsi och kirurgi) och bronkoskopi med biopsi till dem med klaffprotes, eller komplicerade medfödda cyanotiska vitier. Enbart tidigare genomgången endokardit motiverar vanligen inte profylax.

Vuxna

Amimox 2 g som engångsdos en timme före ingreppet om inte Pc-allergi föreligger.

Matsmältningsorgan

Dyspepsi

Vid dyspeptiska besvär utan känd orsak är varje behandling med protonpumpshämmare olämplig. Dyspeptiska besvär är vanligen funktionella. Endast en mindre andel (25%) orsakas av organisk sjukdom. Vid sådan misstanke bör gastroskopi eller annan utredning göras.

Vid magont utan känd orsak och inför gastroskopi är varje behandling med protonpumpshämmare olämplig.

Gastroesofageal refluxsjukdom

Vid daglig halsbränna eller sura uppstötningar under längre tid bör läkemedelsförskrivning övervägas. Behandlingen bör utvärderas av den som påbörjat förskrivningen. Lägsta möjliga dos bör eftersträvas. Vid tveksamhet om diagnos bör utredning med bl a gastroskopi göras. Det diagnostiska utbytet av gastroskopi försämras påtagligt av föregående behandling med protonpumpshämmare.

Vid måttliga besvär, vid egenvård eller i avvaktan på skopi

ranitidin **Ranitidin Hexal*** vid behov

*Ingår inte i läkemedelsförmånen.

Vid uttalade besvär

omeprazol ⇔ **Omeprazol Sandoz, Omeprazol ...**

Behandling med protonpumpshämmare (PPI)

PPI bör endast användas vid påtagliga symtom av gastroesofageal reflux, vid ulcussjukdom eller som ulcusprofylax. Avslutande av behandlingen kan medföra symtom på förhöjd syrasekretion, vilket kan motverkas med långsam utsättning av läkemedlet. Behandling med PPI har associerats med en risk för lunginflammation och svår tarminfektion (*Clostridium difficile*).

Endast ett fåtal patienter med Cox-hämmare/ASA behöver ulcusprofylax med protonpumpshämmare – de med tidigare ulcus, hög ålder eller samtidig behandling med ytterligare Cox-hämmare, ASA eller kortikosteroid.

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept
... Generika från olika företag

Diagnostik och behandling av *Helicobacter pylori* (HP)

Diagnostik och behandling av *Helicobacter pylori* (HP) tillför ingenting vid magont utan känd orsak, funktionell dyspepsi eller gastroesofageal refluxsjukdom. Endast vid ulcusmisstanke är HP-diagnostik relevant och då i första hand i samband med gastroskopi.

Ulcussjukdom

Rekommendationerna omfattar skopiverifierad ulcussjukdom eller misstänkt recidiv och profylax till högriskpatienter.

Risken för ulcus vid behandling med Cox-hämmare (NSAID) är dosberoende. Vid förekomst av riskfaktorer som tidigare ulcus, hög ålder, samtidig behandling med ASA eller kortikosteroid rekommenderas ulcusprofylax med protonpumpshämmare.

Ventrikelulcus ska kontrollgastroskoperas och behandlas till utläkning.

omeprazol ⇔ **Omeprazol Sandoz, Omeprazol ...**

HP-associerat duodenal- och ventrikelulcus

Kombinera

omeprazol ⇔ **Omeprazol Sandoz, Omeprazol ...**

+
metronidazol **Flagyl**

+
klaritromycin ⇔ **Clarithromycin Hexal, Klacid, Clarithromycin ...**

omeprazol 20 mg x 2 + metronidazol 400 mg x 2 +
klaritromycin 250 mg x 2 i 7 dagar.

Därefter behandlas ventrikelulcus med omeprazol i normaldos till konstaterad sårhäkning.

forts

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept
... Generika från olika företag

Vid terapisivikt

Kombinera

<i>omeprazol</i>	⇔	Omeprazol Sandoz , Omeprazol ...
+		
<i>amoxicillin</i>	⇔	Amimox , Amoxicillin ...
+		
<i>klaritromycin</i>	⇔	Clarithromycin Hexal , Klacid, Clarithromycin ...

omeprazol 20 mg x 2 + amoxicillin 500 mg, 2 x 2 + klaritromycin 500 mg x 2 i 7 dagar.

Därefter behandlas ventrikelulcus med omeprazol i normaldos till konstaterad sårläkning.

Meteorism

Inget preparat rekommenderas eftersom läkemedel med dokumenterad effekt saknas.

Oral candidiasis

<i>nystatin</i>	Mycostatin
-----------------	-------------------

Specialiserad vård

Esofageal candidiasis

<i>flukonazol</i>	⇔	Fluconazol Hexal , Diflucan, Fluconazol ... kapsel
-------------------	---	---

Illamående

<i>metoklopramid</i>	Primperan
----------------------	------------------

Rörelsesjuka

Förebyggande

<i>meklozin</i>	Postafen
-----------------	-----------------

Graviditetsillamående

<i>meklozin</i>	Postafen
-----------------	-----------------

Migrän sid 68

Cytostatikainducerat illamående sid 77

Opioidinducerat illamående sid 93

Postoperativt illamående sid 83

Diarré

<i>loperamid</i>	⇔	Dimor , Imodium, Loperamid ...
------------------	---	---------------------------------------

Vid diarré och kräkningar hos barn ska vätskeersättning ges. Färdiga beredningar finns på apotek.

Förstoppningsdominerad "Irritable Bowel Syndrome" (IBS)

<i>sterkuliagummi</i>	Inolaxol
-----------------------	-----------------

Obstipation

I första hand – även för långtidsbruk

<i>laktulos</i>	⇔	Laktulos Meda , Duphalac, Laktulos ...
<i>ispaghula</i>	Vi-Siblin	

I andra hand

<i>makrogol + elektrolyter</i>	⇔	Movicol , Laxido, Moxalole
--------------------------------	---	-----------------------------------

I tredje hand

<i>natriumpikosulfat</i>	Cilaxoral
<i>laurylsulfat</i>	MicroLax

Opioidinducerad förstoppning sid 93

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept
... Generika från olika företag

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept
... Generika från olika företag

Anala smärttillstånd

Symtomatisk behandling

<i>lidokain</i> + <i>hydrokortison</i>	Xyloproct salva*
---	-------------------------

* Ingår inte i läkemedelsförmånen.

Kronisk pankreasinsufficiens

<i>pankreasenzymer</i>	Creon 25000
------------------------	--------------------

Specialiserad vård

Tarmrengöring inför kolonröntgen och koloskopi

I första hand

<i>makrogol</i> + <i>elektrolyter</i>	Laxabon
--	----------------

I andra hand

<i>mineralsalter</i>	Phosphoral
----------------------	-------------------

Kontraindicerat vid hjärt- eller njursvikt.

Specialiserad vård

Inflammatoriska tarmsjukdomar

I första hand

<i>mesalazin</i>	⇔ Asacol , Lixacol <i>tablett</i>
<i>mesalazin</i>	⇔ Asacol , Mesasal <i>supp</i>
<i>mesalazin</i>	Pentasa
<i>betametason</i>	Betapred inj
<i>prednisolon</i>	Pred-Clysm
<i>prednisolon</i>	Prednisolon Pfizer

I andra hand

<i>azatioprin</i>	⇔ Imurel , Azatioprin ...
<i>budesonid</i>	⇔ Entocort , Entocir

I tredje hand – biologiska läkemedel

Biologiska läkemedel vid inflammatorisk tarmsjukdom;
www.janusinfo.se

Neurologi

Stroke

Blodtryckskontroll, fysisk aktivitet, god metabol kontroll, balanserad kost och rökstopp är viktigt för att förebygga TIA/stroke. Erbjud patienten strukturerad rökavvänjning, eventuellt med nikotinersättningsmedel; www.slutarokalinjen.org. Vid förmaksflimmer ska warfarinbehandling alltid övervägas.

Hypertoni sid 36

Vid misstanke om TIA/stroke ska undersökning och utredning ske akut på sjukhus. Ju snabbare behandlingen sätts in, desto bättre prognos.

Specialiserad vård

Akut behandling vid ischemisk stroke

Behandling påbörjas inom 4,5 timmar efter symtomdebut.

<i>alteplas</i>	Actilyse
-----------------	-----------------

Akut behandling av intracerebral blödning och samtidig warfarinbehandling

PROTROMBINKOMPLEXKONCENTRAT

<i>koagulationsfaktorer II, VII, IX, X</i>	Ocplex^{SLL}
--	-----------------------------

K-VITAMIN

<i>fytomenadion</i>	Konakion Novum inj
---------------------	---------------------------

Protrombinkomplexkoncentrat är förstahandsalternativ vid allvarlig blödning hos patienter med warfarinbehandling och ska ges tillsammans med Konakion Novum. Se vidare **Profylax mot och reversering av blödning orsakad av antivitamin-K (AVK)-läkemedel**; www.lakemedelsverket.se

Sekundärprevention efter TIA/stroke

Vid varje insjuknande ska riskfaktorer bedömas och åtgärdas. Blodtryckssänkande behandling är indicerad efter TIA/stroke förutom vid hypotoni eller vid förekomst av intra- eller extrakraniella stenoser.

Hypertoni sid 36

Sekundärprevention efter TIA/ischemisk stroke utan förmaksflimmer

ANTITROMBOTISK BEHANDLING

<i>acetylsalicylsyra</i>	Trombyl 75 mg/dygn
<i>klopidogrel</i>	⇔ Clopidogrel Mylan , Cloriocard, Grepid, Plavix, Clopidogrel ... 75 mg/dygn

Acetylsalicylsyra (ASA) i laddningsdos är väldokumenterat som akut behandling vid ischemisk stroke och TIA. Det finns evidens för ASA även som sekundärprofylax. Klopidogrel rekommenderas inte i akutskedet eftersom evidens saknas. Däremot är klopidogrel väldokumenterat som sekundärprofylax.

Efter TIA eller ischemisk stroke kan dipyridamol (Persantin Depot 200 mg x 2) i kombination med ASA (75 mg/dygn) ha en förstärkt sekundärprofylaktisk effekt, jämfört med ASA i monoterapi, på den sammanlagda risken för vasculär död, icke fatal stroke, hjärtinfarkt och allvarlig blödning.

Effekten av klopidogrel i monoterapi har i studier visat sig vara jämförbar med kombinationen av dipyridamol och ASA, har en mer fördelaktig biverkningsprofil och ett lägre pris. Kombinationsbehandling med klopidogrel och ASA rekommenderas inte förutom under begränsad tid efter t ex stentning.

forts

Sekundärprofylax vid kardiell embolikälla

<i>warfarin</i>	Waran
-----------------	--------------

Vid TIA/ ischemisk stroke med kardiell embolikälla ska warfarin med mål PK-INR 2,0–3,0 alltid övervägas. Vid TIA kan warfarin sättas in direkt. Vid mer omfattande cerebral infarkt bör warfarin sättas in först efter 2 veckor på grund av risken för hemorragisk omvandling. Hög ålder är inte i sig en kontraindikation för warfarin, tvärtom ökar risken för emboliska händelser med stigande ålder.

Förmaksflimmer, förmaksfladder sid 43

Förmaksflimmer och antitrombotisk behandling; www.janusinfo.se

Antitrombotisk sekundärprofylax efter cerebral infarkt och transitorisk ischemisk attack; www.janusinfo.se

STATIN

<i>simvastatin</i>	⇔ Simvastatin Actavis , Simvastatin ... (20–)40 mg/dygn
--------------------	---

Sena effekter av stroke

Depression

Depression och nedstämdhet drabbar minst 1/3 av strokepatienterna.

<i>citalopram</i>	⇔ Citalopram CNS Pharma , Citalopram ...
<i>sertralín</i>	⇔ Sertralin Teva , Zolofit, Sertralin ...

Epilepsi

Drabbar cirka 5% efter stroke.

För behandling se **Fokala anfall med eller utan sekundär generalisering** sid 69.

Migrän

Anfallsbehandling

I första hand

<i>paracetamol</i>	⇔ Alvedon SLL , Pamol, Panodil
<i>acetylsalicylsyra</i>	Magnecyl brus*

* Ingår inte i läkemedelsförmånen.

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept

... Generika från olika företag

^{SLL} Upphandlat för SLL 2011

<i>ibuprofen</i>	⇔ Brufen , Burana, Ibumetin, Ipren För barn 6–12 år, <50 kg
------------------	---

I andra hand

<i>naproxen</i>	⇔ Pronaxen , Alpoxen, Naproxen ...
-----------------	---

Tillägg för bättre effekt och mot illamående

<i>metoklopramid</i>	Primperan
----------------------	------------------

I tredje hand

<i>sumatriptan</i>	⇔ Sumatriptan BMM Pharma , Oriptan, Sumatriptan ... Rekommenderad dos 50 mg till vuxna
--------------------	--

<i>sumatriptan</i>	Imigran nässpray För barn 12–18 år
--------------------	--

Rekommendationer för behandling av migrän; www.janusinfo.se

Migränprofylax

<i>metoprololsuccinat</i>	⇔ Seloken ZOC , Metomylan, Metoprolol ...
---------------------------	--

Epilepsi

Välj generika vid nyinsättning av gabapentin, lamotrigin eller topiramát.

Fokala anfall med eller utan sekundär generalisering

I första hand

<i>karbamazepin</i>	Tegretol Retard
---------------------	------------------------

Specialiserad vård

I andra hand

<i>lamotrigin</i>	Lamotrigin ratiopharm
<i>levetiracetam</i>	Keppra
<i>oxkarbazepin</i>	Trileptal För barn och ungdomar

forts

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept

... Generika från olika företag

Primärt generaliserade anfall

I första hand

<i>valproinsyra</i>	Ergenyl Ergenyl Retard
---------------------	---

Andra alternativ övervägs för barn under 2 år och för kvinnor som kan tänkas bli gravida.

Specialiserad vård

I andra hand

<i>lamotrigin</i>	Lamotrigin ratiopharm
-------------------	------------------------------

Rektal akutbehandling

<i>diazepam</i>	⇔ Diazepam Desitin , Stesolid
-----------------	--------------------------------------

Specialiserad vård

Behandling av barn under 2 år är en specialistangelägenhet. För alternativ behandling av epilepsi med fokala anfall med eller utan sekundär generalisering respektive epilepsi med primärt generaliserade anfall se **Rekommendationer vid epilepsi**; www.janusinfo.se.

Status epilepticus

<i>diazepam</i>	Stesolid novum inj
<i>fosfenytoin</i>	Pro-Epanutin inf konc

Fosfenytoin ges under monitorering av EKG och blodtryck, **Riktlinjer för behandling av konvulsivt status epilepticus hos vuxna och barn**; www.janusinfo.se.

Parkinsons sjukdom

<i>levodopa</i> + <i>benserazid</i>	⇔ Madopark* , Levodopa/Benserazid* ... Madopark Quick Madopark Depot
<i>levodopa</i> + <i>karbidopa</i>	⇔ Sinemet Sinemet Depot* , Levocar*, Levodopa/Carbidopa* ...

* Expertrådet rekommenderar att "Får ej bytas ut" anges på receptet.

Specialiserad vård

För behandlingsalternativ se **Rekommendationer för behandling av Parkinsons sjukdom**; www.janusinfo.se.

Restless legs (RLS)

Mild-måttlig RLS

Endast för intermittent bruk då risk för augmentation annars föreligger. Rekommenderad dos av levodopa är 50–100 mg till kvällen vid behov.

<i>levodopa</i> + <i>benserazid</i>	⇔ Madopark , Levodopa/Benserazid ... Madopark Quick
<i>levodopa</i> + <i>karbidopa</i>	Sinemet

Svår RLS

<i>pramipexol</i>	Sifrol
-------------------	---------------

Risk för impulskontrollstörning.

Specialiserad vård

Multipel skleros (MS)

Akut behandling

<i>metylprednisolon</i>	Solu-Medrol ^{SLL}
-------------------------	-----------------------------------

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept
... Generika från olika företag
^{SLL} Upphandlat för SLL 2011

Njursjukdomar

Njurprotektion vid medicinsk njursjukdom

Vid njursjukdom eller diabetes mellitus bör blodtrycket vara <130/80 mmHg. Vid samtidig makro- eller mikroalbuminuri ökar betydelsen av att nå målblodtryck. Proteinuri ska reduceras så mycket som möjligt genom blockad av renin-angiotensin-aldosteronsystemet (RAAS-blockad). Starta med låga doser och trappa upp långsamt vid kraftigt nedsatt njurfunktion (GFR <30 ml/min). Följ P-kreatinin och P-kalium.

 Albuminuri och/eller nedsatt GFR indikerar ökad risk för hjärt-kärlsjukdom. Det är viktigt att ge patienter med njursjukdom kardiovaskulär prevention.

ACE-HÄMMARE

enalapril ⇔ **Enalapril Sandoz**, Renitec, Enalapril ...

ramipril ⇔ **Ramipril Sandoz**, Triatec, Ramipril ...

ANGIOTENSINRECEPTORBLOCKERARE (ARB)

*losartan** ⇔ **Losartan Sandoz**, Cozaar, Losatrix, Lostankal, Losartan ...

* För närvarande begränsad subvention; www.tlv.se

Vätske- och saltretention

furosemid ⇔ **Furix**^{SLL}, Impugan, Furosemid ...

furosemid ⇔ **Lasix Retard**

Metabol acidosis

natriumvätekarbonat ⇔ **Natriumbikarbonat Recip**

Specialiserad vård

Hyperkalemi

polystyrensulfonat ⇔ **Resonium**

Rubbning av kalcium-fosfatmetabolismen

Behandling av rubbningar i kalk-, fosfat- och skelettmetabolism vid nedsatt njurfunktion; www.janusinfo.se

alfakalcidol ⇔ **Etalpa**

kalciumkarbonat ⇔ **Calcitugg** *tuggtablett*

kalciumkarbonat ⇔ **Calcipos** *tablett*

Renal anemi

Behandlingsrekommendationer vid renal anemi; www.janusinfo.se

ERYTROPOESSTIMULERARE

I första hand

epoetin zeta ⇔ **Retacrit** *kortverkande*

Retacrit rekommenderas vid receptförskrivning. Vid beställning till slutenvård och andra vårdformer rekommenderas upphandlade ESL-preparat.

I andra hand

darbepoetin alfa ⇔ **Aranesp**^{SLL} *medellångverkande*

JÄRN

I första hand

järnsackaros ⇔ **Venofer**^{SLL}

I andra hand – vid behov av höga doser, ≥ 500 mg

dextriferron ⇔ **Ferinject**^{* SLL}

* Begränsad subvention; www.tlv.se

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept

... Generika från olika företag

^{SLL} Upphandlat för SLL 2011

Nutrition

Specialiserad vård

Parenteral nutrition

Inleds när eventuell intorkning och cirkulationsstörning åtgärdats och när peroral/enteral nutrition inte är tillräcklig. Rekommendationerna gäller vuxna och barn.

För information om utbyte av preparat vid beställning till läkemedelsförråd hänvisas till "Kloka Listan – Rekommenderade och upphandlade preparat med synonymer".

GLUKOSLÖSNINGAR

<i>glukoslösning</i>	Glucos B Braun ^{SLL} 100 mg/ml
<i>glukoslösning + elektrolyter</i>	Glukosel ^{SLL} 100 mg/ml Na50 + K25

3-KAMMARPÅSE

<i>aminosyralösning fettemulsion glukos + elektrolyter</i>	Kabiven ^{SLL}
--	-------------------------------

För att ge en total parenteral nutrition ska vitaminer och spårämnen tillsättas.

VITAMINER

Vattenlösliga

<i>vitaminer</i>	Soluvit ^{SLL}
------------------	-------------------------------

Fettlösliga

<i>vitaminer</i>	Vitalipid ^{SLL}
------------------	---------------------------------

SPÅRÄMNER

<i>spårämnen</i>	TraceI ^{SLL}
------------------	------------------------------

Till barn

<i>spårämnen</i>	Peditrace ^{SLL}
------------------	---------------------------------

Specialiserad vård

AMINOSYRALÖSNINGAR

<i>aminosyralösning + glutamin</i>	Glavamin
------------------------------------	-----------------

Tillsats

<i>glutaminkoncentrat</i>	Dipeptiven
---------------------------	-------------------

AMINOSYRALÖSNING TILL BARN

<i>aminosyralösning</i>	Vaminolac
-------------------------	------------------

FETTEMULSION

<i>fettemulsion</i>	Intralipid ^{SLL}
---------------------	----------------------------------

INFUSIONSKONCENTRAT – tillsatser

<i>kaliumklorid</i>	Addex-Kaliumklorid ^{SLL}
<i>kaliumacetat + dikaliumfosfat</i>	Addex-Kalium
<i>magnesiumsulfat</i>	Addex-Magnesium
<i>natriumklorid</i>	Addex-Natriumklorid ^{SLL}
<i>natriumglycero-fosfat</i>	Glycophos

Vätsketerapi sid 98

Onkologi

Specialiserad vård

Det finns nationella och/eller regionala vårdprogram för alla de stora tumörgrupperna. Utöver detta finns sammanfattningar på www.janusinfo.se.

Patienter med cancer bör handläggas multidisciplinärt och multi-professionellt. Behandlingen sker i slutenvård eller dagvård inom onkologi, hematologi, lungmedicin och barnonkologi.

Prostatacancer – endokrin terapi

Lokalt avancerad sjukdom

ANTIANDROGEN

bicalutamid ⇔ **Bicalutamide Teva**, Bicalustad, Bictamid, Casodex, Bicalutamid ...

Mamillbestrålning bör ges inför behandling.

Metastaserad sjukdom

Om patienten inte vill genomgå kirurgisk kastration.

I första hand

GnRH-AGONIST

leuprorelin ⇔ **Enanton Depot Dual**, Procren Depot **Enanton Depot Set**

I andra hand

ÖSTROGEN

polyestradiol-fosfat **Estradurin**
240 mg/månad i.m.

Mamillbestrålning bör ges inför behandling och ASA-profylax bör ges under behandling.

Specialiserad vård

Bröstcancer – endokrin terapi

Till lågriskpatienter

tamoxifen ⇔ **Tamoxifen Sandoz**, Nolvadex, Tamoxifen ...

Till högriskpatienter

anastrozol **Arimidex**

Osteoporsprevention och tumörinducerad hyperkalcemi

pamidronat ⇔ **Pamidronat Teva** ^{SLL}, Pamifos, Pamidronatdinatrium ...

Cytostatikainducerat illamående

ondansetron ⇔ **Ondansetron Fresenius Kabi** ^{SLL}, Zofran, Zotrix, Ondansetron ... *inj*

ondansetron ⇔ **Ondansetron Teva** ^{SLL}, Zofran, Ondansetron ... *tablett*

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept
... Generika från olika företag

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept
... Generika från olika företag
^{SLL} Upphandlat för SLL 2011

Osteoporos

Viktiga livsstilsfaktorer/åtgärder vid prevention och behandling av osteoporos

- Rökstopp. Strukturerad rökavvänjning, eventuellt med nikotinersättningsmedel; www.slutarokalinjen.org.
- Väl sammansatt kost och normal kroppsvikt (låg BMI är en riskfaktor för osteoporosfraktur)
- Regelbunden fysisk aktivitet; www.fyss.se
- Undvik överkonsumtion av alkohol
- Fallprevention

Vårdprogram för behandling av osteoporos; www.viss.nu

KALCIUM + D-VITAMIN

Ge supplement endast till patienter med bristande kalciumintag och/eller risk för D-vitaminbrist eller som kortisonbehandlas, samt till dem som behandlas med osteoporosläkemedel.

Behandling med vitamin D och kalcium, SBU-rapport 178/2006; www.sbu.se

Behandling av osteoporos; www.lakemedelsverket.se

I första hand

<i>kalciumkarbonat + D-vitamin</i>	⇔	Calcichew-D3 Spearmint, Calcichew-D3, Ideos tuggtablett
------------------------------------	---	--

I andra hand – om sväljtablett önskas (dyrare alternativ)

<i>kalciumkarbonat + D-vitamin</i>	Kalcipos-D tablett
------------------------------------	---------------------------

BISFOSFONATER

I kombination med kalcium och D-vitamin till patienter med hög risk för frakturer. Behandlingen bör omprövas efter 3–5 år. Intag av peroral bisfosfonat och kalcium ska ske vid skilda tidpunkter för att inte försämra absorptionen av bisfosfonat. För patienter över 80 år med hög frakturrisik och som inte anses lämpliga för behandling med bisfosfonat kan kalcium och D-vitamin vara tillräckligt.

I första hand

<i>alendronat</i>	⇔	Alendronat Teva Veckotablett, Alenat Veckotablett, Fosamax Veckotablett, Alendronat ... Veckotablett
-------------------	---	---

I andra hand

Vid gastrointestinal intolerans och/eller svårigheter att följa behandlingsregimen med alendronat. Endast för patienter med GFR över 35 ml/min.

<i>zoledronsyra</i>	Aclasta inf
---------------------	--------------------

Pre- och postoperativ vård

Preoperativ vård

Utsättning av koagulationsaktiva läkemedel

I den preoperativa planeringen ingår rutinmässigt genomgång av patientens läkemedelslista. Många läkemedel kräver behandlingsuppehåll eller dosändring inför operation och anestesi. Detta gäller inte minst läkemedel med antihemostatisk effekt.

ASA och Cox-hämmare

Patienter som behandlas med lågdos-ASA (≤ 320 mg/dag) som sekundärprofylax efter infarkt, PCI, coronar bypass, stroke etc, bör avbryta ASA-behandlingen endast under operationsdagen. Patienter med låg kardiovaskulär risk som tar lågdos-ASA (primärprofylax) kan avbryta behandlingen 3 dagar preoperativt. Patienter som regelbundet tar >1 g ASA per dag bör göra uppehåll 7 dagar före operation.

För oselektiva Cox-hämmare gäller att tiden för preoperativ utsättning bör vara minst 5 halveringstider. I de allra flesta fall (t ex diklofenak) räcker 24 timmar, men i vissa fall bör uppehållet vara upp till 14 dagar.

Klopidogrel och tiklopidin (Ticlid)

I regel insatt under begränsad tid efter koronar intervention (PCI etc). Under denna period bör kirurgiska ingrepp endast utföras på vital indikation och den perioperativa planeringen ske i samråd med ansvarig anestesilog och kardiolog. Klopidogrel kräver minimum 5 dagars behandlingsuppehåll för normalisering av hemostasen, tiklopidin 7–10 dagar.

Effekten av ASA och Cox-hämmare kan vid akut behov hävas med hjälp av desmopressin (Octostim) i kombination med tranexamsyra (Cyklokapron), medan effekten av klopidogrel och tiklopidin inte kan reverseras farmakologiskt. Vid akut behov av förbättrad hemostas ges i stället trombocytkoncentrat.

Warfarin (Waran)

Den antihemostatiska effekten av warfarin är beroende av PK-INR-nivån. Vid större kirurgi eftersträvas i allmänhet ett PK-INR under 1,5. Denna nivå nås normalt 3–4 dagar efter avbruten behandling hos en patient vars PK-INR ligger inom terapeutiskt intervall (2–3), under förutsättning att patienten tillförs vitamin K (via föda eller på annat sätt).

Vilken nivå som bör eftersträvas i det enskilda fallet bör avvägas med hänsyn till indikationen för warfarinbehandling, planerad operation och bedövningsform. Vid smärre tandkirurgiska ingrepp, ytkirurgi etc, med ringa risk för blödningskomplikation, kan betydligt högre PK-INR-värden accepteras. Samråd alltid med ansvarig anestesilog om ryggbedövning kan bli aktuell.

Patienter med hög tromboembolirisk, t ex de med mekanisk hjärkluff, behandlas med lågmolekylärt heparin (t ex Fragmin) då PK-INR-värdet sjunker under 2,0. Inför planerad kirurgi kan patienten remitteras till antikoagulantiamottagning med önskemål om warfarininställning till lämplig PK-INR-nivå vid operationen.

Postoperativ vård

Postoperativ smärta

Dessa rekommendationer, som även kan tillämpas vid andra akuta smärttillstånd, baseras på Medicinska kvalitetsrådets riktlinjer för postoperativ smärtbehandling. Rekommendationerna gäller för vuxna patienter som inte omfattas av särskilda vårdprogram.

Effekten av smärtbehandlingen utvärderas genom smärtskattning med visuell analog skala (VAS). Behandlingsmål vid postoperativ smärta är <4 av 10 på VAS-skalan. Den postoperativa smärtan är som starkast de första 3 dyggen, varför optimal behandling ska sättas in tidigt, för att sedan kunna minskas efter 2–3 dagar.

Effektutvärdering

Behandlingseffekten av potenta läkemedel med stor risk för någon biverkan och potentiell risk för allvarliga biverkningar måste utvärderas regelbundet och dokumenteras. Detta gäller inte minst opioider där den interindividuela variationen i dosbehov är mycket stor. Smärtskattning bör utföras postoperativt tills VAS <4 tre gånger i rad utan behandling. Smärta i vila och vid rörelse skattas.

forts

Använd VAS, numerisk skala 0–10 eller verbal skala (ingen, lätt, måttlig, svår, mycket svår smärta) till vuxna. Om verbal skala används eftersträvas lätt eller ingen smärta.

Skattning och dokumentation sker var 4:e vaken timme. För patienter med tekniskt avancerade smärtbehandlingar som patientkontrollerad analgesi (PCA), epiduralanalgesi (EDA) sker biverkningskontroller enligt lokala riktlinjer. Behandlingsmål hos tidigare smärtfri patient VAS <4.

PARACETAMOL

Generiskt namn	Preparat	Dosering
<i>paracetamol</i>	Alvedon <i>tabl</i>	1 g x 4
<i>paracetamol</i>	Perfalgan* <i>inf</i>	1 g x 4

Behandling med paracetamol kan med fördel påbörjas före operation. Om lägre dosering önskas behålls de föreslagna doserna men doseringsintervallet förlängs.

* Används endast om paracetamol har betydelsefull effekt och annat administrerings sätt inte är möjligt.

COX-HÄMMARE (NSAID)

Generiskt namn	Preparat	Dosering
<i>ibuprofen</i>	Brufen <i>tabl</i>	200–400 mg x 1–6
<i>diklofenak-K</i>	Diclofenac T ratiopharm <i>tabl</i>	25–50 mg x 1–3
<i>diklofenak-Na</i>	Voltaren <i>i.m.</i>	25 mg/ml, 2 ml x 1–3
<i>ketorolak</i>	Toradol <i>i.v.</i>	30 mg/ml, ½–1 ml x 1–3

MORFINGRUPPENS LÄKEMEDEL

Generiskt namn	Preparat	Intravenös dos	Peroral dos
<i>morfin</i>	Morfin Meda	2,5–10 mg x 1–6	5–30 mg x 1–6

I undantagsfall kan dosbehovet vara större.

Morfin kan senare bytas mot

Generiskt namn	Preparat	Dosering
<i>kodein</i> + <i>paracetamol</i>	Citodon* <i>tabl</i>	2 tabl x 1–4

* Obs! Sätt ut paracetamol.

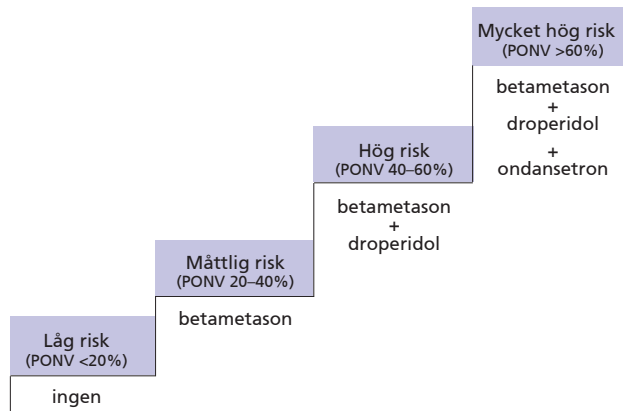
Postoperativt illamående och kräkning (PONV)

Postoperativt illamående och kräkning; www.janusinfo.se

PONV-profylax

Betametason, droperidol och ondansetron är väldokumenterade för profylax mot PONV och sannolikt likvärdiga. Vid ökad risk för PONV bör dessa preparat kombineras enligt trappan nedan. Droperidol har försetts med en "black box alert" av FDA, och dess användning i Sverige är omgärdad av en rad varningar och förbehåll (se www.fass.se).

Rekommenderade preparat sid 19.

Riskfaktorer (RF):		
Kön	Man = 0	Kvinna = 1
Ålder	>40 = 0	<40 = 1
Rökare	Ja = 0	Nej = 1
Åksjuka/ tidigare PONV	Nej = 0	Ja = 1

Risk	Antal RF
Låg	0–1
Måttlig	2
Hög	3
Mycket hög	4

Psykiatri

Tillfällig ångest

oxazepam ⇔ **Oxascand, Sobril**

När bensodiazepiner bör undvikas

alimemazin **Theralen**

hydroxizin **Atarax**

Specialiserad vård

Enstaka doser som alternativ till oxazepam

diazepam **Stesolid tablett**

Ångestsyndrom

Paniksyndrom, social fobi, tvångssyndrom, posttraumatiskt stressyndrom och generaliserat ångestsyndrom.

Nationella riktlinjer för vård vid depression och ångestsyndrom

2010; www.socialstyrelsen.se

Regionalt vårdprogram **Ångestsyndrom** 2010; www.viss.nu

SBU-rapport 171/2005 **Behandling av ångestsyndrom**; www.sbu.se

I första hand

sertralin ⇔ **Sertralin Teva, Zoloft, Sertralin ...**

I andra hand – vid paniksyndrom eller tvångssyndrom

klomipramin ⇔ **Anafranil, Klomipramin ...
Anafranil Retard**

Depression

Inled med citalopram eller sertralin vid indikation för läkemedelsbehandling av lätt till medelsvår depression.

De olika SSRI-preparaten anses ha likvärdig antidepressiv effekt. Kliniska skillnader i tolerabilitet och säkerhet är inte säkerställda. Utvärdering bör ske efter dosoptimering med adekvat uppföljningstid för respektive dos. Utvärdera med validerad symtomskattningsskala före preparatbyte.

Nationella riktlinjer för vård vid depression och ångestsyndrom

2010; www.socialstyrelsen.se

Regionalt vårdprogram **Depression och bipolär sjukdom** 2007; www.viss.nu

I första hand

citalopram ⇔ **Citalopram CNS Pharma, Citalopram ...**

sertralin ⇔ **Sertralin Teva, Zoloft, Sertralin ...**

I andra hand

mirtazapin ⇔ **Mirtazapin Actavis, Mirtazapin ... tablett**

venlafaxin ⇔ **Venlafaxin Mylan, Venlafaxin ...**

Specialiserad vård

klomipramin ⇔ **Anafranil, Klomipramin ...
Anafranil Retard**

I tredje hand

Överväg tillägg av litium

litium **Lithionit**

forts

Specialiserad vård

För barn och ungdomar

Tidig uppföljning av behandling är särskilt viktigt hos barn och ungdomar p g a ökad risk för suicidtankar initialt. Behandling av barn bör i regel ske inom barn- och ungdomspsykiatri.

I första hand

<i>fluoxetin</i>	⇔ Fluoxetin ratiopharm , Fluoxetin ...
------------------	---

I andra hand

<i>citalopram</i>	⇔ Citalopram CNS Pharma , Citalopram ...
<i>sertralín</i>	⇔ Sertralín Teva , Zolof, Sertralín ...

Bipolär sjukdom

Bipolära syndrom är i allmänhet kroniska och karakteriseras av instabil grundstämning. Den grundläggande farmakologiska behandlingsprincipen är förebyggande. Behandlingen bör skötas av specialist i psykiatri. Rekommendationerna gäller även för barn och ungdomar.

Nationella riktlinjer för vård vid depression och ångestsyndrom

2010; www.socialstyrelsen.se

Regionalt vårdprogram **Depression och bipolär sjukdom 2007**; www.viss.nu

Bipolär sjukdom; www.janusinfo.se

Litium är mest effektivt, särskilt vid bipolärt syndrom typ I, d v s tydliga episoder av omväxlande mani och depression.

Vid maniskt skov samt förebyggande mot mani

I första hand

<i>litium</i>	Lithionit
---------------	------------------

I andra hand, tillägg av

<i>valproinsyra</i>	Ergenyl Ergenyl Retard
---------------------	---

Tillägg av antipsykotiska läkemedel kan övervägas.

Specialiserad vård

Vid depressivt skov samt förebyggande mot depression

I första hand

<i>litium</i>	Lithionit
---------------	------------------

I andra hand, tillägg av

<i>quetiapin</i>	Seroquel ⇔ Seroquel Depot , Alzen Depot
------------------	--

Psykos

Vid långtidsbehandling med antipsykotiska läkemedel bör uppföljningen, utöver strukturerad symtomskattning, alltid inkludera årliga kontroller av eventuella biverkningar. Risk för viktökning, nedsatt glukostolerans och förhöjda blodfetter föreligger, särskilt vid behandling med olanzapin eller klozapin.

Uppmärksamma metabola biverkningar vid långvarig behandling med antipsykotiska läkemedel.

I första hand

<i>perfenazin</i>	Trilafon Trilafon dekanoot
-------------------	---

<i>risperidon</i>	⇔ Risperidon ratiopharm , Risperdal, Risperidon ... <i>tablett</i>
-------------------	---

<i>risperidon</i>	Risperdal Consta inj
<i>zuklopentixol</i>	Cisordinol-Acutard inj

I andra hand

<i>olanzapin</i>	Zyprexa
------------------	----------------

I tredje hand

<i>klozapin</i>	⇔ Clozapine Actavis , Clozapine ...
-----------------	--

Nikotinberoende

Erbjud patienten strukturerad rökavvänjning, eventuellt med nikotin-ersättningsmedel; www.slutarokalinjen.org.

Alkoholsjukdomar

Återfallspreventiv behandling

Akamprosat och naltrexon kan användas generellt inom hälso- och sjukvården (inte enbart inom beroendevård) i kombination med uppföljning som innefattar medicinska råd och stöd.

Behandlingsrekommendation vid alkoholberoende;

www.lakemedelsverket.se

Öka användningen av akamprosat och naltrexon vid alkoholberoende och följ upp behandlingen.

<i>akamprosat</i>	⇔ Campral , Aotal
-------------------	--------------------------

<i>naltrexon</i>	Naltrexon Vitaflö
------------------	--------------------------

Abstinensbehandling

Behandling vid alkoholabstinens: www.lakemedelsverket.se

<i>oxazepam</i>	⇔ Oxascand , Sobril
-----------------	----------------------------

B1- vitaminbrist

<i>tiamin</i>	Betabion
---------------	-----------------

Sömnstörningar

Kort behandlingstid och intermittent behandling minskar risken för toleransutveckling.

<i>zopiklon</i>	⇔ Zopiklon Mylan , Imovane, Zopiklon ...
-----------------	---

Vid beroenderisk

<i>propiomazin</i>	Propavan
--------------------	-----------------

Propiomazin är olämpligt till äldre p g a ökad risk för dagtrötthet och extrapyramidala biverkningar.

Specialiserad vård

ADHD

Preparaten har olika effektduration vilket underlättar individanpassning. Patienter med komplicerande samsjuklighet, till exempel pågående missbruk, bipolär sjukdom, utvecklingsstörning eller autismspektrumtillstånd bör behandlas av läkare med särskild erfarenhet av dessa tillstånd.

Narkotikaklassade läkemedel för behandling av ADHD får endast förskrivas av läkare med specialistkompetens inom psykiatri, barn- och ungdomspsykiatri, rättspsykiatri samt barn- och ungdomsneurologi med rehabilitering. Atomoxetin kan förskrivas av alla läkare.

Regionalt vårdprogram **ADHD, lindrig utvecklingsstörning och autismspektrumtillstånd hos barn, ungdomar och vuxna** 2010; www.viss.nu

Läkemedelsbehandling av ADHD; www.lakemedelsverket.se

I första hand

<i>metylfenidat</i>	Concerta långverkande
---------------------	------------------------------

<i>metylfenidat</i>	Ritalin medellångverkande, kapsel
---------------------	--

<i>metylfenidat</i>	⇔ Ritalin , Medikinet kortverkande, tablett
---------------------	--

I andra hand

<i>atomoxetin</i>	Strattera
-------------------	------------------

Smärta, inflammation

All smärtbehandling ska vara mekanismbaserad, individanpassad och utvärderas kontinuerligt. Lägsta effektiva dos ska eftersträvas och behandling utan avsedd effekt ska avslutas.
Smärtmekanismen viktigare än smärtintensiteten; www.janusinfo.se

Nociceptiv smärta

Vävnadsskadesmärta, med eller utan inflammation

Korttidsbehandling samt intermittent behandling

PARACETAMOL

paracetamol ⇔ **Alvedon** ^{SLL}, Panodil, Pamol

COX-HÄMMARE (NSAID)

Cox-hämmare bör ges med försiktighet till äldre.

Äldre och läkemedel sid 101

ibuprofen ⇔ **Brufen**, Burana, Ibumetin, Ipren

Ibuprofen kan motverka den antitrombotiska effekten av acetylsalicylsyra; www.janusinfo.se, Interaktioner (Sfinx).

För snabbt insättande effekt

diklofenak-K ⇔ **Diclofenac T ratiopharm**, Voltaren T, Diklofenak T ...

För kontinuerlig korttidsbehandling

diklofenak-Na ⇔ **Diklofenak Mylan**, Voltaren, Diklofenak ...

Specialiserad vård

diklofenak-Na ⇔ **Voltaren inj**

ketorolak ⇔ **Toradol inj**

paracetamol ⇔ **Perfalgan* inf**

* Används endast om paracetamol har betydelsefull effekt och annat administreringssätt inte är möjligt.
 Generiska alternativ förväntas finnas tillgängliga under 2011.

OPIOIDANALGETIKA

kodein ⇔ **Citodon**, Panocod

+ *paracetamol*

Samtidig behandling med läkemedel som hämmar CYP2D6 minskar kodeins analgetiska effekt markant; www.janusinfo.se, Interaktioner (Sfinx).

morfin ⇔ **Morfin Meda** ^{SLL} tablett, inj

buprenorfin ⇔ **Temgesic resoriblett**

Långtidsbehandling

PARACETAMOL

paracetamol ⇔ **Alvedon** ^{SLL}, Panodil, Pamol

COX-HÄMMARE (NSAID)

Cox-hämmare bör ges med försiktighet till äldre.

Äldre och läkemedel sid 101

ibuprofen ⇔ **Brufen retard**

Ibuprofen kan motverka den antitrombotiska effekten av acetylsalicylsyra; www.janusinfo.se, Interaktioner (Sfinx).

naproxen ⇔ **Pronaxen**, Alpoxen, Naproxen ...

naproxen ⇔ **Relifex**, Nabumeton ...

naproxen ⇔ **Relifex**, Nabumeton ...
 Doser upp till 1,5–2 g/dygn kan behövas

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept

... Generika från olika företag

^{SLL} Upphandlat för SLL 2011

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept

... Generika från olika företag

^{SLL} Upphandlat för SLL 2011

forts

Ulcusprofylax vid behandling med Cox-hämmare

Risken för ulcus vid behandling med Cox-hämmare (NSAID) är dosberoende. Vid förekomst av riskfaktorer som tidigare ulcus, hög ålder, samtidig behandling med ytterligare Cox-hämmare, ASA eller kortikosteroid rekommenderas ulcusprofylax med protonpumpshämmare.

omeprazol ⇔ **Omeprazol Sandoz**, Omeprazol ...

Endast ett fåtal patienter med Cox-hämmare/ASA behöver ulcusprofylax med protonpumpshämmare – de med tidigare ulcus, hög ålder eller samtidig behandling med ytterligare Cox-hämmare, ASA eller kortikosteroid.

OPIOIDANALGETIKA

morfin **Dolcontin^{SLL} långverkande**

Behandling kan inledas med låg dos Dolcontin utan föregående dos-
titrering med kortverkande morfin.

buprenorfin **Norspan^{SLL} plåster**

Specialiserad vård

Vid cancerrelaterad smärta då peroral opioidbehandling inte kan ges.
Smärtbehandling med transdermalt fentanyl; www.janusinfo.se

fentanyl ⇔ **Durogesic^{SLL}**, Matrifen, Fentanyl ... *plåster*

Smärtgenombrott

Behandlingen ska utgå från den bakomliggande mekanismen. Använd kortverkande Cox-hämmare med snabbt insättande effekt. Vid cancerrelaterad smärta kan även kortverkande opioider användas. Profylaktisk behandling kan prövas inför en situation där patienten vet att smärta ofta uppstår.

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept
... Generika från olika företag
^{SLL} Upphandlat för SLL 2011

Råd vid behandling med opioider

Vid smärtbehandling eftersträvas i första hand förbättrad funktion och livskvalitet. En god smärtlindring med minsta möjliga sedering eftersträvas. Det finns svåra smärttillstånd som inte är opioidkänsliga. Noggrann uppföljning av behandlingen är nödvändig och bristande effekt bör föranleda ny smärtanalys med beaktande av smärtmekanismer, indikation och dosering. Samtliga opioider medför risk för beroende. Opioidanalgetika bör ges med försiktighet till äldre.

Äldre och läkemedel sid 102

Opioidinducerad förstoppning

Profylaktisk behandling mot förstoppning ska övervägas från första behandlingsdagen.

Grundbehandling

makrogol ⇔ **Movicol**, Laxido, Moxalole
+ *elektrolyter*

Tilläggsbehandling

Motorikstimulerande laxantium vid behov
natriumpikosulfat **Cilaxoral**

Opioidinducerat illamående

Profylaktisk behandling mot illamående bör övervägas från första behandlingsdagen. När illamåendet upphör, vanligen inom 7–14 dagar, kan försök till nedtrappning göras.

meklozin **Postafen**
metoklopramid **Primperan**

Utsättning av opioider

För att minska risken för abstinenssymtom efter längre tids användning av opioidanalgetika bör utsättning ske långsamt.
Utsättning av opioider; www.janusinfo.se

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept

Generaliserade smärttillstånd

Läkemedelsbehandling som isolerad åtgärd är sällan framgångsrik vid generaliserade smärttillstånd. En multiprofessionell och koordinerad handläggning rekommenderas.

Fibromyalgi; www.viss.nu

Om läkemedelsbehandling anses indicerad bör tricykliska antidepressiva prövas i första hand.

Inom ramen för ett multidisciplinärt handläggande

<i>amitriptylin</i>	Tryptizol
---------------------	------------------

Börja med 10 mg till natten, öka långsamt till avsedd effekt.

Neuropatisk smärta

Rekommendationen avser perifer och central neuropatisk smärta.

Farmakologisk behandling av neuropatisk smärta;

www.lakemedelsverket.se

I första hand

<i>amitriptylin</i>	Tryptizol
---------------------	------------------

Börja med 10 mg till natten, öka långsamt till avsedd effekt.

I andra hand

<i>gabapentin</i>	Gabapentin Sandoz
-------------------	--------------------------

Apoteken får inte byta mellan olika gabapentinpreparat.

Trigeminusneuralgi

<i>karbamazepin</i>	Tegretol Tegretol Retard
---------------------	---

Inflammation

STEROID FÖR INTRA- OCH EXTRAARTIKULÄR INJEKTION

<i>metylprednisolon</i>	Depo-Medrol ^{SLL}
-------------------------	-----------------------------------

STEROID FÖR INTRAARTIKULÄR INJEKTION

<i>triamcinolon</i>	Lederspan
---------------------	------------------

PERORAL STEROID

Vid allvarliga inflammatoriska tillstånd, till exempel polymyalgia rheumatica

<i>prednisolon</i>	Prednisolon Pfizer
--------------------	---------------------------

Specialiserad vård

<i>metotrexat</i>	⇔ Methotrexate Teva , Metotab, Methotrexate ... <i>tablett</i>
<i>metotrexat</i>	Methotrexate Teva ^{SLL} <i>inf</i>

Gikt

Akut behandling

Cox-hämmare (NSAID) sid 90

Gikt; www.viss.nu

Profylax

<i>allopurinol</i>	⇔ Allopurinol Nordic Drugs , Zyloric, Allopurinol ...
--------------------	--

Lätt förhöjda uratnivåer utan gikt behöver inte behandlas.

Migrän sid 68

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept
... Generika från olika företag
^{SLL} Upphandlat för SLL 2011

Urologi

Ansträngningsinkontinens

Riktlinjer för behandling av urininkontinens och Riktlinjer för behandling av urininkontinens hos kvinnor; www.janusinfo.se

Trängningar, trängningsinkontinens

Rekommendationerna avser såväl män som kvinnor. Läkemedel mot inkontinens har en blygsam effekt. Behandling bör pågå 4–6 veckor före utvärdering, förutsatt att inte allvarliga biverkningar inträffar. Miktionslista bör föras före och under behandling för att utvärdera effekten. Läkemedlen kan orsaka kognitiva störningar och konfusion hos äldre. Hos män med residualurin finns risk för urinretention.

<i>solifenacin</i>	Vesicare
<i>tolterodin</i>	Detrusitol Detrusitol SR

Sjukdomar i prostatakörteln

Prostata-specifikt antigen (PSA)

Tumörmarkören PSA ingår i utredning av misstänkt prostatasjukdom. Ett enstaka prov är inte tillräckligt informativt, om inte värdet är uppåt 15–20 ng/ml, men upprepade förhöjda värden kan indikera en tumör. Vid godartad prostataförstoring (BPH) kan PSA-värdet också stiga, dock sällan över 10 ng/ml. Provet är också av stort värde för att följa effekten av tumörbehandling.

Godartad prostataförstoring

För behandling av BPH används väsentligen två typer av läkemedel, alfa-1-receptorblockerare och 5-alfa-reduktashämmare. Alfa-1-receptorblockerare underlättar urinavflödet genom att relaxera muskulatur i prostata och blåshals och har en snabbt insättande effekt. 5-alfa-reduktashämmare påverkar körtelns storlek, som krymper med cirka 20%. Behandlingseffekten inträder först efter 3–6 månader. Kombinationsbehandling förekommer.

ALFA-1-RECEPTORBLOCKERARE

alfuzosin ⇔ **Alfuzosin ratiopharm**, Lafunomyl, Alfuzosin ...

5-ALFA-REDUKTASHÄMMARE

finasterid ⇔ **Finasterid Sandoz**, Finasterid ...

Dålig effekt vid liten prostata (<30 g alt PSA <1,5 ng/ml)

Specialiserad vård

Prostatacancer

Onkologi sid 76

Erektill dysfunktion

PDE5-HÄMMARE

Samtidigt intag av nitropreparat är en absolut kontraindikation.

I första hand

sildenafil **Viagra***

I andra hand

tadalafil **Cialis***

Ungefärlig effekt-duration är 6 timmar för sildenafil och cirka 36 timmar för tadalafil.

* Ingår inte i läkemedelsförmånen.

PGE1-ANALOG

alprostadil **Bondil uretralstift**

Specialiserad vård

alprostadil **Caverject inj**
Caverject Dual inj

Övrig urologi

LOKALANESTETIKUM

lidokain **Xylocain^{SLL} gel**

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept
... Generika från olika företag
^{SLL} Upphandlat för SLL 2011

Vätsketerapi

Specialiserad vård

Inleds när peroral/enteral vätskebehandling inte är tillräcklig. Rekommendationerna gäller vuxna och barn.

För information om utbyte av preparat vid beställning till läkemedelsförråd hänvisas till "Kloka Listan – Rekommenderade och upphandlade preparat med synonymer".

KRISTALLOIDA LÖSNINGAR

<i>natriumklorid + acetat + elektrolyter</i>	Ringer-acetat Fresenius Kabi ^{SLL}
--	--

KOLLOIDA LÖSNINGAR

Vid uttalad hypovolemi t ex trauma, chock

<i>dextran 1</i>	Promiten ^{SLL}
------------------	--------------------------------

Promiten, lågmolekylärt dextran, ges som injektion före dextran-infusion för att undvika allvarlig anafylaktisk reaktion.

<i>dextran 70</i>	Macrodex ^{SLL}
-------------------	--------------------------------

<i>dextran 60</i>	Plasmodex ^{SLL}
-------------------	---------------------------------

Dextranlösningar har även trombosprofylaktisk effekt.

<i>hydroxyetylstärkelse</i>	Volulyte ^{SLL}
-----------------------------	--------------------------------

BUFFERTLÖSNINGAR VID METABOL ACIDOS

<i>trometamol + acetat + natriumvätekarbonat</i>	Tribonat
--	-----------------

Vid njurfunktionsnedsättning

<i>natriumvätekarbonat</i>	Natriumbikarbonat Fresenius Kabi
----------------------------	---

Specialiserad vård

För information om utbyte av preparat vid beställning till läkemedelsförråd hänvisas till "Kloka Listan – Rekommenderade och upphandlade preparat med synonymer".

OSMOTISKT DIURETIKUM

<i>mannitol</i>	Mannitol Fresenius Kabi
-----------------	--------------------------------

INFUSIONSKONCENTRAT – tillsatser

<i>kaliumpklorid</i>	Addex-Kaliumpklorid ^{SLL}
----------------------	---

<i>kaliumpacetat + dikaliumpfosfat</i>	Addex-Kalium
--	---------------------

<i>magnesiumsulfat</i>	Addex-Magnesium
------------------------	------------------------

<i>natriumpklorid</i>	Addex-Natriumpklorid ^{SLL}
-----------------------	--

<i>natriumglycerofosfat</i>	Glycophos
-----------------------------	------------------

NUTRITIONSLÖSNINGAR

Nutrition sid 74

Äldre och läkemedel

Generella rekommendationer

Hos äldre och multisjuka är det extra viktigt att individualisera behandlingen och regelbundet ompröva indikationer och utvärdera effekter. Polyfarmaci ökar risken för både biverkningar och interaktioner. Lägsta möjliga dos bör eftersträvas. Äldre är känsligare för läkemedel som påverkar det centrala nervsystemet.

Beräkna och beakta njurfunktionen vid val och dosering av läkemedel.

Njurfunktionen försämras med åldern och ökad sjuklighet. Därför bör läkemedel som till stor del utsöndras i urinen doseras efter njurfunktion. Vissa läkemedel, t ex Cox-hämmare, försämrar njurfunktionen ytterligare. Som grundbehandling vid smärta rekommenderas paracetamol. Vid otillräcklig effekt kan tillägg av Cox-hämmare eller opioider övervägas.

Med stigande ålder ökar risken för ortostatiska blodtrycksfall, vilket bör beaktas vid behandling med läkemedel som sänker blodtrycket.

Flera vanliga läkemedel har biverkningar som påverkar nutritionen negativt genom t ex nedsatt aptit, muntorrhet och illamående. Detta bör särskilt beaktas hos multisjuka patienter.

Behandla inte asymtomatisk bakteriuri (ABU) hos äldre. Urinodla endast vid symtom från urinvägarna.

Läkemedel som bör undvikas till äldre

LÄKEMEDEL MED ANTIKOLINERGA EFFEKTER

Läkemedel med uttalade antikolinerga effekter bör undvikas främst p g a risken för kognitiva störningar och konfusion. Exempel på sådana läkemedel är sederande antihistaminer som Atarax och Lergigan, läkemedel mot inkontinens, antipsykotiska läkemedel och tricykliska antidepressiva.

Indikatorer för god läkemedelsterapi hos äldre, bilaga 1;

www.socialstyrelsen.se

TRAMADOL

Tramadol är olämpligt till äldre p g a ökad risk för biverkningar såsom illamående och förvirring. Tramadol bör inte kombineras med antidepressiva, t ex SSRI, p g a ökad risk för serotonerga biverkningar.

PROPIOMAZIN

Propiomazin är olämpligt till äldre p g a ökad risk för dagtrötthet och extrapyramidala biverkningar.

Läkemedel som bör ges med försiktighet till äldre

BENSODIAZEPINER

Bensodiazepiner kan försämra kognitionen samt öka risken för fall och därmed frakturer hos äldre. Långverkande bensodiazepiner, såsom diazepam, bör undvikas. Endast oxazepam rekommenderas till äldre.

ANTIPSYKOTISKA LÄKEMEDEL

Behandling med antipsykotiska läkemedel i låg dos bör begränsas till psykotiska symtom som besvärar patienten och som skapar stark oro och/eller aggressivitet. Innan behandlingen initieras ska somatiska orsaker till symtomen uteslutas och icke-farmakologisk behandling övervägas. Effekten bör utvärderas kontinuerligt.

METFORMIN

Risken för allvarliga biverkningar ökar med sjunkande njurfunktion. Metformin är kontraindicerat redan vid GFR <60 ml/minut.

COX-HÄMMARE (NSAID OCH COX-2-HÄMMARE)

Nedsatt njurfunktion, högt blodtryck och hjärtsvikt är vanligt hos äldre och utgör relativa kontraindikationer mot Cox-hämmare. Risken för gastrointestinala, kardiovaskulära och renala biverkningar är dosberoende. Vid behovsmedicinering med lägsta effektiva dos av ett preparat med kort halveringstid (t ex 200 mg ibuprofen eller 25 mg diklofenak) är att föredra framför långverkande preparat.

Nabumeton kan också vara ett alternativ. Preparatet har sannolikt något lägre risk för ulcus jämfört med övriga Cox-hämmare (NSAID), samt möjligen lägre blödningsrisk. I de fall kontinuerlig behandling med Cox-hämmare bedöms nödvändig bör ulcusprofilax med omeprazol övervägas.

SSRI ger ökad blödningsrisk. Samtidig behandling med ASA eller Cox-hämmare ökar risken ytterligare.

forts

OPIOIDER

Behandling med opioider bör ske efter noggrant övervägande och enbart vid opioidkänslig smärta. Det är viktigt att skilja mellan opioidinducerad sedering och analgesi. Individanpassad dosering ökar förutsättningarna för god effekt och minskar risken för biverkningar, bl a sedering, kognitiva störningar och fallolyckor. Börja med låg dos och anpassa doseringen efter effektdurationen. Halveringstiden är förlängd hos äldre bland annat på grund av nedsatt njurfunktion. Korta doseringsintervall och höga doser kan medföra risk för ackumulering av läkemedlet eller aktiva metaboliter. Effekt och biverkningar bör följas upp kontinuerligt.

Läkemedelsrekommendationer till äldre

Ångest

Kortvariga ångestbesvär och eventuellt initialt vid SSRI-terapi

oxazepam ⇔ **Oxascand, Sobril**

Långvarig ångest

citalopram ⇔ **Citalopram CNS Pharma, Citalopram ...**

Depression

Effekten av antidepressiva läkemedel inträder senare hos äldre än hos yngre. **Nationella riktlinjer för vård vid depression och ångest-syndrom 2010**; www.socialstyrelsen.se

I första hand

citalopram ⇔ **Citalopram CNS Pharma, Citalopram ...**

I andra hand

mirtazapin ⇔ **Mirtazapin Actavis, Mirtazapin ... tablett**

Beakta interaktionsrisk med warfarin.

Sömnstörningar

Uteslut läkemedelsbiverkningar och somatiska orsaker till sömnproblem. Kort behandlingstid bör eftersträvas. Intermittent behandling minskar risken för toleransutveckling.

zopiklon ⇔ **Zopiklon Mylan, Imovane, Zopiklon ...**

Alzheimers sjukdom

Symtomatisk behandling

Effekten av kolinesterashämmare på kognition och funktion är liten och likvärdig för de olika läkemedlen. Kliniska skillnader i tolerabilitet finns mellan preparaten.

SBU-rapport 172/2006 **Demenssjukdomar**; www.sbu.se

Nationella riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom 2010; www.socialstyrelsen.se

Innan behandling inleds bör en fullständig utredning göras för att utesluta behandlingsbara orsaker till kognitiv störning. Läkemedels-anamnes bör göras och läkemedel som kan påverka kognitionen bör omprövas. I behandlingen ska alltid aktivering, kontroll av social trygghet och psykiska besvär ingå. Insättning av kolinesterashämmare bör därför initieras av läkare med god kännedom om demenssjukdomar.

Kolinesterashämmare kan ha en vagoton effekt på hjärtfrekvensen, med risk för kardiella komplikationer hos predisponerade patienter. Patienter med vasculär demens är generellt kärlsjuka och ska inte behandlas med kolinesterashämmare.

Individuell utvärdering av effekten ska ske efter 6 månader för eventuell dosjustering och därefter minst årligen.

Byte eller utsättning av preparat rekommenderas vid utebliven effekt eller biverkningar. Senast 3 veckor efter utsättning bör patientens tillstånd utvärderas.

KOLINESTERASHÄMMARE

I första hand

<i>donepezil</i>	Aricept
<i>galantamin</i>	Reminyl

I andra hand

<i>rivastigmin</i>	Exelon plåster
--------------------	-----------------------

⇔ Kan bli föremål för generisk substitution på recept
... Generika från olika företag

Beteendemässiga och psykiska symtom vid demenssjukdomar (BPSD)

Antipsykotiska läkemedel bör undvikas till patienter med demens.

Vid BPSD bör somatiska orsaker samt läkemedelsbiverkningar uteslutas. I första hand bör icke-farmakologisk behandling, såsom omvårdnadsåtgärder och stimulans, prövas. I de fall icke-farmakologisk behandling är otillräcklig kan läkemedel prövas. Generellt bör en kort behandlingstid eftersträvas, med utvärdering av effekten inom två veckor liksom regelbundet ställningstagande till dosjustering. Vid Lewy-body sjukdom är antipsykotiska läkemedel olämpliga.

Läkemedelsbehandling och bemötande vid Beteendemässiga och Psykiska Symtom vid Demenssjukdom – BPSD 2008;

www.lakemedelsverket.se

Nationella riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom 2010;

www.socialstyrelsen.se

Ögon

Bakteriell konjunktivit

En infektiös konjunktivit läker i allmänhet ut spontant inom en vecka och behöver oftast inte behandlas. Detta gäller i synnerhet de konjunktiviter som uppträder i anslutning till en övre luftvägsinfektion.

<i>fusidinsyra</i>	Fucithalmic
<i>kloramfenikol</i>	Chloromycetin

Allergisk konjunktivit

I första hand

natriumkromoglikat ⇔ **Lecrolyn**, Lomudal

I andra hand

emedastin **Emadine**

Torra ögon

Flertalet patienter med torra ögon kan hänvisas till egenvård. Recept på tårsubstutit bör förbehållas patienter med definierad ögonsjukdom såsom keratokonjunktivitis sicca.

Riktlinjer för behandling av torra ögon (innehåller även patientinformation för utskrift); www.janusinfo.se.

Zoster ophtalmicus

Vid zoster ophtalmicus bör ögonläkare kontaktas.

Herpes zoster sid 59

Specialiserad vård

Kroniskt öppenvinkelglaukom

Målet med behandlingen är att förhindra progress av sjukdomen och försämring av patientens livskvalitet. Medicinsk behandling för att sänka ögontrycket väljs ofta i första hand.

BETABLOCKERARE

I första hand

timolol ⇔ **Optimol**, Blocadren, Timolol ...

Vid besvärande systemeffekter av kortverkande betablockerare

timolol **Timosan långverkande**

Riktlinjer för behandling av öppenvinkelglaukom;

www.janusinfo.se

Öron

Extern otit

I första hand

oxytetracyklin
+ *hydrokortison*
+ *polymyxin B*

Terracortril med polymyxin B

I andra hand

betametason

Diproderm örondroppar

Akut otitis media sid 54

Rörelsesjuka sid 62

Information om Kloka Listan

Kloka Listan är grundad på vetenskaplig dokumentation avseende effekt och säkerhet, farmaceutisk ändamålsenlighet, kostnads-effektivitet och miljöpåverkan.

Synpunkter på Kloka Listan välkomnas

Allmänna kommentarer och synpunkter på Kloka Listan kan lämnas via formulär på www.janusinfo.se, se Kloka Listan/Lämna synpunkter, eller via e-post till lakemedelskommitten@sil.se.

Motiveringar

Den elektroniska versionen av Kloka Listan på www.janusinfo.se innehåller även motiveringar till rekommendationerna och referenser.

Miljöpåverkan

Den elektroniska versionen av Kloka Listan på www.janusinfo.se innehåller information om miljöbedömning av den rekommenderade substansen.

Kloka Listan vid elektronisk förskrivning

Målet är att det ska synas vilka läkemedel som rekommenderas i Kloka Listan oavsett journalsystem. För närvarande levereras regelbundet uppdaterade filer till Journal III, Galactic, Melior, Swedstar, TakeCare och VAS. Samtliga användare av dessa system inom Stockholms läns landsting skall därmed ha Kloka Listans rekommendationer markerade. Kontakta i annat fall systemansvarig. Kloka Listan presenteras även i Pharmtechs produktserie SafeMed för mobilt och stationärt bruk.

Kloka Listan ingår i SIL (Svensk Informationsdatabas för Läkemedel). Allt eftersom SIL-databasen införs i olika journalsystem kommer den att ersätta nuvarande distributionsformat av Kloka Listan till respektive system, för närvarande gäller det bl a Alfa, Asynja, Cambio Cosmic, Medidoc, PMO och SysTeam Cross.

Läkemedel som rekommenderas för specialiserad vård ingår inte i filerna till journalsystemen.

Läkemedelsinformation

Janusinfo; www.janusinfo.se

Janusinfo produceras av Medicinskt Kunskapscentrum och är Stockholms läns landstings webbplats för läkemedelsinformation. Janusinfo innehåller information från Stockholms läns läkemedelskommitté och dess expertråd. På Janusinfo finns ett brett utbud av producentobundna informations- och kunskapstjänster för sjukvården i Stockholms läns landsting:

- **Behandlingsriktlinjer**
Behandlingsrekommendationer från bl a Stockholms läns läkemedelskommittés expertråd och Strama. Här finns även behandlingsprogrammet Akut internmedicin.
- **Interaktioner**
Sfinx-databasen innehåller framför allt farmakokinetiska interaktioner mellan läkemedel, vissa naturläkemedel, vissa födoämnen, alkohol och rökning. Användning av databasen är kostnadsfri, men inloggning krävs. Lösenord skaffas via webbsidan.
- **Läkemedel och fosterskador**
Bedömningar av läkemedels eventuella fosterpåverkan. Omfattar samtliga läkemedel på den svenska marknaden.
- **Läkemedel och amning**
Information om huruvida behandling med olika läkemedel är förenlig med amning.
- **Nya läkemedel**
Bedömningar av nya läkemedel med rekommendationer om vilken plats preparaten bör ha i klinisk praxis.
- **Miljö och läkemedel**
Förteckning över miljöklassificerade läkemedel och information om läkemedels påverkan på naturen.
- **Länkar**
Länkar till ett stort antal webbsidor med information med läkemedels- eller naturläkemedelsanknytning.

forts

Läkemedelsinformationscentral

Läkemedelsrelaterade frågor angående effekt, interaktioner, biverkningar samt graviditet och amning:
tfn 585 810 60, karolic@karolinska.se

Farmaceutiska frågor:
tfn 517 753 42, karoline.ka@apoteketfarmaci.se

Mer information finns på www.janusinfo.se, Ställ frågor om läkemedel.

Miljöeffekter av läkemedel

De flesta läkemedel som används hamnar till slut i avloppet, i oförändrad form eller som metaboliter. Läkemedelsresterna kan nå vattendrag och grundvattnet trots passage genom avloppsreningsverken. Eftersom läkemedel ofta är anpassade för att stå emot biologisk nedbrytning kan de finnas kvar i miljön under lång tid.

Vissa läkemedel har påvisats i dricksvatten vilket är en varningssignal om att vårt sätt att hantera läkemedel i dag kan leda till hälso- och miljöproblem i framtiden. Stockholms läns landsting har därför beslutat att läkemedelssubstanser successivt ska miljöklassificeras. Omkring 95% av försäljningsvolymen i Stockholms län utgörs för närvarande av miljöklassificerade läkemedel.

Miljöpåverkan beaktas i Kloka Listan

Miljöklassificeringen beaktas vid val av rekommenderade preparat i Kloka Listan. När preparat som jämförs är likvärdiga avseende medicinsk effekt, säkerhet och farmaceutisk ändamålsenlighet beaktas miljöpåverkan och pris.

Miljöfarlighet avser substansens miljöskadliga egenskaper

Klassificering sker både av miljöfarlighet och miljörisk. Med miljöfarlighet avses substansens miljöskadliga egenskaper, som förmåga att stå emot nedbrytning (persistens), förmåga att ansamlas i fettvävnad (bioackumulering) och dess giftighet för vattenlevande organismer (toxicitet). Miljöfarlighetsklassificeringen görs av Stockholms läns landsting och baseras på data från läkemedelstillverkarna.

Miljörisk avser sannolikheten för att skadliga halter uppstår

Miljörisken avser sannolikheten för akut toxisk påverkan för vattenlevande organismer vid användning av substansen i nuvarande omfattning. Miljöriskbedömningen utförs av Läkemedelsindustri-föreningen enligt en modell som tagits fram i samarbete med Stockholms läns landsting, Apoteket AB, Läkemedelsverket samt Sveriges Kommuner och Landsting.

Både miljöfarlighet och miljörisk bör granskas

Vid bedömning av en substans miljöpåverkan bör hänsyn tas till både miljörisk och miljöfarlighet eftersom dessa begrepp delvis beaktar olika egenskaper.

För utförligare information om läkemedels miljöeffekter se www.janusinfo.se/miljo

Stockholms läns läkemedelskommitté

Stockholms läns läkemedelskommitté verkar enligt lagen (1996:1157) om läkemedelskommittéer. Läkemedelskommittén är ett rådgivande expertorgan i läkemedelsfrågor med huvuduppdrag att verka för en säker, rationell och kostnadseffektiv läkemedelsanvändning. Läkemedelskommittén arbetar tillsammans med 21 expertråd inom olika terapiområden. Expertråden som har hög klinisk och vetenskaplig kompetens inom sina respektive områden, består av erfarna specialistläkare verkamma inom slutenvård, primärvård och klinisk farmakologi samt apotekare.

Stockholms läns läkemedelskommitté och expertråden har en gemensam jävspolicy där öppenhet kring engagemang och aktiviteter tillsammans med läkemedelsföretag och andra intressenter är central.

Kloka Listan är grundad på vetenskaplig dokumentation avseende effekt och säkerhet, farmaceutisk ändamålsenlighet, kostnadseffektivitet och miljöaspekter. Expertråden lämnar förslag på rekommendationer till Stockholms läns läkemedelskommitté som fattar beslut. Rekommendationerna omprövas årligen eller vid behov.

Ledamöter i Stockholms läns läkemedelskommitté

Eva Andersén Karlsson, ordförande, docent, överläkare

Carl-Gustaf Elinder, vice ordförande, professor
Avdelningschef Medicinskt Kunskapscentrum

Johan Bratt, docent, överläkare
Vice ordförande Läkemedelsrådet vid Karolinska Universitetssjukhuset

Marja-Liisa Dahl, professor, verksamhetschef
Klinisk farmakologi

Johan Franck, professor, verksamhetschef
Ordförande Expertrådet för psykiatriska sjukdomar

Yvonne Freund-Levi, med dr, överläkare
Ordförande Expertrådet för geriatriska sjukdomar

Jan Hasselström, med dr, allmänläkare
Ordförande Expertrådet för allmänmedicin

Roger Henriksson, professor, verksamhetschef
Ordförande Expertrådet för onkologiska och hematologiska sjukdomar

Paul Hjemdahl, professor, överläkare
Ordförande Expertrådet för hjärt-kärlsjukdomar

Kristina Johansson, leg apotekare
Farmaceutisk sekreterare

Thomas Kahan, professor, överläkare
Ordförande Läkemedelsrådet vid Danderyds sjukhus

Synnöve Lindemalm, med dr, specialistläkare
Barnläkare

Rickard Malmström, docent, överläkare
Representant Karolinska Institutet

Lena Mattila, medicinskt ansvarig sjuksköterska

Christer Norman, allmänläkare

Marie-Louise Ovesjö, med dr, överläkare
Ordförande Kloka Listan-utskottet

Peter Persson, farm dr, leg apotekare
Ordförande Läkemedelsrådet vid Capio S:t Görans sjukhus

Daniel Schmidt, docent, överläkare
Ordförande Expertrådet för gastroenterologiska sjukdomar

Stina Sellgren, med dr, sjuksköterska
Stf omvårdnadschef

Stockholms läns läkemedelskommittés expertråd

Ordförande

Allmänmedicin

Jan Hasselström, med dr, allmänläkare

Analgetika och reumatologiska sjukdomar

Jan Persson, med dr, överläkare

Anestetika, vätsketerapi och nutrition

Gunilla Sundelin, överläkare

Endokrinologiska och metabola sjukdomar

Charlotte Höybye, docent, överläkare

Gastroenterologiska sjukdomar

Daniel Schmidt, docent, överläkare

Geriatriska sjukdomar

Yvonne Freund-Levi, med dr, överläkare

Hjärt-kärlsjukdomar

Paul Hjemdahl, professor, överläkare

Hudsjukdomar

Lena Lundeberg, docent, verksamhetschef

Infektionssjukdomar

Urban Hellgren, docent, överläkare

Luftvägs- och allergisjukdomar

Michael Runold, med dr, överläkare

Medicinska njursjukdomar

Peter Barany, docent, överläkare

Neurologiska sjukdomar

Mia von Euler, docent, överläkare

Obstetrik och gynekologi

Angelica Lindén Hirschberg, professor, överläkare

Onkologiska och hematologiska sjukdomar

Roger Henriksson, professor, verksamhetschef

Plasmaprodukter och vissa antitrombotiska läkemedel

Gerd Lärffars, docent, verksamhetschef

Psykiatriska sjukdomar

Johan Franck, professor, verksamhetschef

Radiologiska läkemedel

Peter Aspelin, professor, överläkare

Särläkemedel

Katarina Wide, med dr, överläkare

Urologi

Tareq Alsaody, bitr överläkare

Vaccin

Åke Örtqvist, docent, smittskyddsläkare

Ögonsjukdomar

Leif Tallstedt, docent, chefläkare

För kontaktuppgifter, se www.janusinfo.se

Upphandlade läkemedel 2011

Analgetika och reumatologiska sjukdomar

Alvedon
 Depo-Medrol Orifarm
 Depo-Medrol cum lidocain Orifarm
 Dolcontin
 Durogesic
 Ketogan Novum *inj*
 Morfin Meda
 Morfin Special
 OxyContin
 OxyNorm
 Solu-Medrol Orifarm

Anestetika, vätsketerapi och nutrition

Addex-Kaliumklorid
 Addex-Natriumklorid
 Albunorm
 Atracurium-hameln
 Clinoleic
 Descutan
 Esmeron MSD
 Fentanyl B Braun
 Flumazenil Hameln
 Glucos Braun, 50 mg/ml, 100 mg/ml
 Glukos Braun buffrad, 25 mg/ml, 50 mg/ml
 Glukos Braun 50 mg/ml med Na40+K20
 Glukosel, Braun, 100 mg/ml Na50+K25
 Intralipid
 Kabiven
 Klorhexidin Fresenius Kabi *lösning*
 Klorhexidinsprit/färgad Fresenius Kabi
 Macrodex
 Midazolam Panpharma
 Natriumklorid Braun *inj*
 Natriumklorid Braun *inf*, Fresenius Kabi *tryckinfusion*
 Natriumklorid Fresenius Kabi *spolvätska*
 Nutriflex Lipid
 Oliclinomel

Peditrace
 Plasmodex
 Promiten
 Propofol-Lipuro
 Propolipid *inj flaska 20 ml*
 Rheomacrodex
 Ringer-acetat Fresenius Kabi
 Sevoflurane Baxter
 Sevorane
 Soluvit
 Sterilt vatten Braun *inj*
 Sterilt vatten Fresenius Kabi *spolvätska*
 StructoKabiven
 Tracel
 Ultiva
 Vasolipid
 Vitalipid adult/infant
 Volulyte

Endokrinologiska och metabola sjukdomar

Humulin Regular *inj flaska 10 ml*
 Octreotide Hospira
 Sandostatatin LAR Novartis
 Somatuline Autogel

Gastroenterologiska sjukdomar

Ferinject
 Humira
 Nexium *inj*
 Remicade
 Venofer Renapharma-Vifor

Hjärt-kärlsjukdomar

Arixtra
 Furix
 Furix Retard
 ReoPro

Infektionssjukdomar

Aciclovir Hospira *inf*
 Benzylpenicillin Panpharma
 Cefotaxim Teva
 Ceftriaxon Stragen
 Cefuroxim Villerton, Farmaplus
 Ciprofloxacin Fresenius Kabi *inf*
 Clindamycin ratiopharm *inj*
 Cloxacillin Stragen
 Diflucan
 Fortum
 Metronidazole Braun
 Piperacillin/Tazobactam Fresenius Kabi
 Vancomycin Axellia *kapsel*
 Vancomycin Hospira *inf*

Medicinska njursjukdomar

Aranesp
 Eprex
 Extraneal
 Gambrosol Trio
 Mircera
 Natriumklorid Baxter *primingvätska*
 Nutrineal
 Physioneal

Neurologiska sjukdomar

Botox
 Dysport
 Xeomin

Onkologiska och hematologiska sjukdomar

Alimta
 BCG-medac *intravesikalt bruk*
 Calciumfolinate Teva
 Carboplatin Ebewe
 Cisplatin Hospira
 Cytarabine Pfizer
 Doxorubicin Ebewe
 Etoposid Ebewe
 Farmorubicin
 Fludarabin Actavis
 Gemcitabin Actavis
 Irinotecan Fresenius Kabi
 Methotrexate Teva
 Mitomycin
 Neulasta
 Neupogen/Neupogen Novum
 Ondansetron Fresenius Kabi *inj*
 Ondansetron Teva *tablett*
 Oxaliplatin Hospira
 Paclitaxel Teva
 Pamidronat Teva
 Ratiograstim
 Vinorelbin Ebewe
 Zarzio

Plasmaprodukter och antitrombotiska läkemedel

Atenativ
 Feiba
 Fragmin
 Innohep
 Klexane
 Metalyse
 Ocplex
 Privigen
 TachoSil
 Tisseel Duo Quick

Radiologiska läkemedel

Dotarem
 Endorem
 Gadovist
 Gastrografin
 Imeron
 Lumirem
 Magnevist
 MultiHance
 Omnipaque
 Omniscan
 Optiray
 Primovist
 Teslascan
 Ultravist
 Visipaque

Urologi

Natriumklorid spolvätska Uromatic, Baxter
 Xylocain gel

Indikationer

A	
Abort, medicinsk	33
ADHD	89
Akne	49
Aktinisk keratos	50
Akut otitis media (AOM)	54
Akuta allergiska reaktioner	9
Alkoholsjukdomar	88
Allergi	9
Alzheimers sjukdom	103
Amning och läkemedel	26
Amning, nedläggning	33
Anafylaxi	9
Anala smärttillstånd	64
Andningsvägar	11
Anemi	17, 73
Anestesi	18
Angina pectoris	39
Ansträngningsinkontinens	96
Antikonception	27
Antikonception, akut	29
Artärsjukdom, perifer	45
Astma	12
B	
Barn och läkemedel	20
Bensår, infekterade	58
Bihåleinfektion	54
Binjurebarkshormoner	25
Bipolär sjukdom	86
Borrelia	57
BPSD	104
Bronkit	55
Bronkobstruktion	14
Bröstcancer	77

C	
Candidainfektion	30
Candidiasis	62
Cervixutmognad	33
Cystit	56

D	
Depression	68, 85, 102
Diabetes mellitus	22
Diarré	63
Dysmenorré	30
Dyspepsi	60

E	
Eksem	48
Endokarditprofylax	59
Endokrinologi	22
Epilepsi	69
Erekttil dysfunktion	97
Erysipelas	58

F	
Fertilitetsbehandling	34
Förmaksflimmer, förmaksfladder	43
Förstoppning	63, 93
Förtidsbörd	33
Förvärrar	33

G	
Gastroesofageal refluxsjukdom	60
Generaliserade smärttillstånd	94
Gikt	95
Glaukom	106
Glukokortikoider, utvärtes	48
Graviditet och läkemedel	26
Graviditetsillamående	63
Gynekologi, obstetrik	27

H	
Halsinfektioner	54
Helicobacter pylori	61
Hemostatiskt verkande läkemedel	47
Herpes zoster	59
Hjärta och kärl	35
Hjärt-kärlsjukdom, prevention	35
Hjärtsvikt	41
Hosta	12
Hud	48
Hud- och mjukdelsinfektioner	57
Hudmykoser	48
Hudrengöring	50
Hundbett	57
Huvudlöss	50
Hyperkalcemi, tumörinducerad	77
Hyperkalemi	73
Hyperprolaktinemi	33
Hypertoni	36
Hypofys-/hypotalamushormoner	25

I	
IBS (Irritable Bowel Syndrome)	63
Illamående	62, 77, 93
Impetigo	58
Infektioner	51
Inflammation	90, 95
Inflammatoriska tarmsjukdomar	65
Inkontinens	96
Intravenös regional anestesi	19
Ischemisk hjärtsjukdom	38

K	
Kalcium-fosfatmetabolism	73
Kattbett	57
Klimakteriebesvär	31
KOL, Kroniskt obstruktiv lungsjukdom	15, 55
Konjunktivit	10, 105

L	
Lokalanestesi	18
Luftvägsinfektioner, nedre	55

M	
Mani	86
Matsmältningsorgan	60
Maxillarsinuit	54
Menstruation, riklig	30
Metabol acidosis	72
Meteorism	62
Migrän	68
Mjukgörande medel	48
Mjölckstockning	30
Multipel skleros (MS)	71
Mykoplasma	55
Människobett	57

N	
Neurologi	66
Neuropatisk smärta	94
Nikotinberoende	88
Njurprotektion	72
Njursjukdomar	72
Nociceptiv smärta	90
Nutrition	74
Näspolypos	11
Nästappa	11

O	
Obstipation	63, 93
Onkologi	76
Opioider	91, 92, 93, 102
Osteoporos	77, 78
Otit, extern	107
Ovulationsinduktion	34
Ovulationsstimulering	34

P	
Pankreasinsufficiens	64
Parenteral nutrition	74
Parkinsons sjukdom	71
Pc-allergi	51
Pneumoni	55
Postoperativ illamående och kräkning (PONV)	19, 83
Postoperativ smärta	81
Postoperativ vård	81
Preoperativ vård	80
Prostatacancer	76
Prostataförstoring	96
Pseudokrupp	12
Psoriasis	50
Psykiatri	84
Psykos	87
Pyelonefrit	56

R	
Regional anestesi	19
Renal anemi	73
Restless legs (RLS)	71
Rh-immunisering	33
Rinit	9, 11
Rinosinuit	11
Rosacea	49
Rytmrubbningar	44
Rökavvänjning	88
Rörelsesjuka	62

S	
Sinuit	11, 54
Smärta	90
Status epilepticus	70
Streptokocktonsillit	54
Stroke	66
Sårinfektioner	58
Sårrengöring	50
Sömnstörningar	88, 102

T	
Tarmrengöring inför röntgen	64
TIA	67
Tonsillit	54
Torra ögon	105
Torrhosta	12
Trigeminusneuralgi	94
Trombosprofylax	36
Trängningsinkontinens	96
Tyreoideahormon	25
Tyreostatika	25

U	
Ulcusprofylax	92
Ulcussjukdom	61
Urinvägsinfektioner	56
Urologi	96
Urtikaria	49
Utsättning av läkemedel	80, 93

V	
Vaginit, vaginos	30
Venös tromboembolisk sjukdom	45
Värkstimulerande medel	33
Vätske- och saltretention vid njursvikt	72
Vätsketerapi	98

Z	
Zoster ophthalmicus	105

Å	
Ångest	84, 102

Ä	
Äldre och läkemedel	100

Ö	
Ögon	105
Öron	107
Öron-, hals- och bihåleinfectioner	54

Substanser och preparat

A	
<i>abciximab</i>	39
<i>acetylsalicylsyra</i>	39, 40, 44, 45, 67, 68, 90
<i>aciklovir</i>	53, 59
<i>Aclasta</i>	79
<i>Actilyse</i>	46, 66
<i>Activelle</i>	32
<i>adapalen</i>	49
<i>adapalen + bensoylperoxid</i>	49
<i>Addex-Kalium</i>	75, 99
<i>Addex-Kaliumklorid</i>	75, 99
<i>Addex-Magnesium</i>	75, 99
<i>Addex-Natriumklorid</i>	75, 99
<i>adenosin</i>	44
<i>adrenalin</i>	9, 12, 18, 43
<i>Airomir</i>	12
<i>akamprosat</i>	88
<i>Aldara</i>	50
<i>alendronat</i>	79
<i>alfakalcidol</i>	73
<i>alfuzosin</i>	97
<i>alimemazin</i>	84
<i>allopurinol</i>	95
<i>alprostadil</i>	97
<i>Altargo</i>	53, 58
<i>alteplas</i>	46, 66
<i>Alvedon</i>	68, 82, 90, 91
<i>amilorid</i>	37, 43
<i>Amimox</i>	51, 54, 55, 57, 59, 62
<i>aminosyralösning</i>	74, 75
<i>amiodaron</i>	44
<i>amitriptylin</i>	94
<i>amlodipin</i>	37, 40
<i>amoxicillin</i>	51, 62
<i>amoxicillin + klavulansyra</i>	51
<i>ampicillin</i>	52
<i>Anafranil</i>	84, 85

Anapen	9
Anapen Junior	9
<i>anastrozol</i>	77
Aranesp	73
Aricept	103
Arimidex	77
Arixtra	39
Asacol	65
Atacand	42
Atarax	49, 84, 100
<i>atomoxetin</i>	89
<i>atosiban</i>	33
<i>atrakurium</i>	19
<i>atropin</i>	44
Atrovent	14, 15
Atrovent Nasal	11
<i>azatioprin</i>	65
<i>azelainsyra</i>	49

B

Bactrim	51, 56
Basiron AC	49
Behepan	17
<i>bendroflumetiazid</i>	37, 42
<i>bensoylperoxid</i>	49
<i>bensylpenicillin</i>	52
Betabion	88
<i>betametason</i>	9, 12, 14, 16, 19, 48, 50, 65, 83, 107
Betapred	9, 12, 14, 16, 19, 65
Betnovat	48
<i>bikalutamid</i>	76
<i>bisoprolol</i>	40, 41, 43
Bondil	97
Bricanyl	12, 14, 33
<i>bromokriptin</i>	33
Brufen	69, 82, 90, 91
<i>budesonid</i>	13, 14, 16, 65
<i>budesonid + formoterol</i>	14
<i>bupivakain</i>	18
<i>buprenorfin</i>	91, 92
Buventol Easyhaler	12, 15

C

Calcichew-D3 Spearmint	78
Calcitugg	73
Campral	88
Canesten	30
Canoderm	48
Carbocain	18
Carbocain adrenalin	18
Caverject	97
<i>cefadroxil</i>	51, 54, 56, 58
<i>cefotaxim</i>	52
<i>ceftazidim</i>	52
Cerazette	29
<i>cetirizin</i>	9, 49
Chloromycetin	105
Cialis	97
Cilaxoral	63, 93
<i>ciprofloxacin</i>	51, 52, 56
Cisordinol-Acutard	87
<i>citalopram</i>	68, 85, 86, 102
Citanest	19
Citodon	82, 91
Clarithromycin Hexal	61, 62
Clindamycin ratiopharm	52
Clopidogrel Mylan	39, 40, 67
Cloxacillin Stragen	52
Clozapine Actavis	87
Cocillana-Etyfin	12
Concerta	89
Cordarone	44
Cortimyk	48
Creon 25000	64
<i>cyanokobalamin</i>	17
Cyklokapron	30, 47, 80
Cytotec	33

D

Daivonex	50
Dalacin	30
<i>dalteparin</i>	45
<i>darbeopetin alfa</i>	73

Depo-Medrol	95
Depo-Provera	29
Descutan	50
<i>desmopressin</i>	25, 47, 80
<i>desogestrel</i>	29
Detrusitol	96
<i>dextran 1</i>	98
<i>dextran 60</i>	98
<i>dextran 70</i>	98
<i>dextriferron</i>	17, 73
<i>diazepam</i>	70, 84, 101
Differin	49
Diflucan	30, 53, 62
<i>digoxin</i>	43, 44
<i>diklofenak-K</i>	82, 90
<i>diklofenak-Na</i>	82, 90, 91
Dimor	63
<i>dinoproston</i>	33
Dipeptiven	75
Diproderm	107
<i>dobutamin</i>	43
Doktacillin	52
Dolcontin	92
<i>donepezil</i>	103
Dostinex	33
<i>doxazosin</i>	38
<i>doxycyklin</i>	51
Doxyferm	51, 54, 55, 57
Dridol	19
<i>droperidol</i>	19, 83
<i>drospirenon + etinylöstradiol</i>	28
Duroferon	17
Durogesic	92

E

<i>ekonazol</i>	48
ellaOne	29
Elocon	48
Emadine	10, 105
<i>emedastin</i>	10, 105
EMLA	18

Emovat	48
<i>enalapril</i>	36, 37, 41, 72
<i>enalapril + hydroklortiazid</i>	37
Enanton Depot	76
<i>enoxaparin</i>	39
Epiduo	49
<i>epoetin zeta</i>	73
Ergenyl	70, 86
Ery-Max	51, 54, 55
<i>erytromycin</i>	51, 57
Esidrex	37, 42
Esmeron	19
Estradot	32
Estradurin	76
Etalpa	73
<i>etonogestrel</i>	28, 29
<i>etonogestrel + etinylöstradiol</i>	28
<i>etylmorfin + cocillanaextrakt + senegaextrakt</i>	12
Eusaprim	52
Exelon	103

F

Femanest	32
<i>fenoximetylpencillin</i>	51, 54, 55, 57, 58
<i>fentanyl</i>	92
Ferinject	17, 73
<i>ferrosulfat</i>	17
<i>fettemulsion</i>	74, 75
Finacea	49
<i>finasterid</i>	97
Flagyl	30, 51, 61
<i>flekainid</i>	44
Florinef	25
<i>fludrokortison</i>	25
<i>flukloxacillin</i>	51, 57, 58
<i>flukonazol</i>	30, 53, 62
<i>fluoxetin</i>	86
Flutide Diskus	13, 16
<i>flutikason</i>	13, 14, 16
<i>flutikason + salmeterol</i>	14
Folacin	17

<i>folsyra</i>	17
<i>fondaparinux</i>	39
<i>formoterol</i>	13, 14, 15
Fortum	52
<i>fosfenytoin</i>	70
Fragmin	45, 81
Fucithalmic	105
Fundan	48
Furadantin	51, 56
Furix	42, 72
<i>furosemid</i>	42, 72
<i>fusidinsyra</i>	105
<i>fytomenadion</i>	47, 66

G

<i>gabapentin</i>	94
<i>galantamin</i>	103
<i>ganirelix</i>	34
Garamycin	52
<i>gentamicin</i>	52
Glavamin	75
<i>glibenklamid</i>	23
<i>glimepirid</i>	23
<i>glipizid</i>	23
Glucagon Novo Nordisk	24
Glucos B Braun	74
<i>glukagon</i>	24
Glukosel	74
<i>glukoslösning</i>	74
<i>glutaminkoncentrat</i>	75
<i>glycerol</i>	48
<i>glyceryltrinitrat</i>	39, 40
Glycophos	75, 99
Glytrin	39

H

Heparin LEO	39, 46
<i>heparinnatrium</i>	39, 46
Heracillin	51, 58
Humalog	23, 24
Humalog Mix	24

Humulin Regular	24
<i>hydroklortiazid</i>	37, 42
<i>hydroklortiazid + amilorid</i>	37
<i>hydrokortison</i>	25, 48, 64, 107
<i>hydrokortisonbutyrat</i>	48
<i>hydroxizin</i>	49, 84
<i>hydroxyetylsterkelse</i>	98

I

<i>ibuprofen</i>	69, 82, 90, 91, 101
Imdur	40
Imigran	69
<i>imikvimod</i>	50
<i>imipenem + cilastatin</i>	52
<i>immunoglobulin anti-D</i>	33
Indivina	32
Innohep	45
Inolaxol	63
Insulatard	24
<i>insulin aspart</i>	23, 24
<i>insulin glargin</i>	24
<i>insulin humant</i>	24
<i>insulin lispro</i>	23, 24
Intralipid	75
<i>ipratropium</i>	11, 14, 15
<i>isoprenalin</i>	44
Isoptin Retard	40, 43
<i>isosorbid-5-mononitrat</i>	40
<i>ispaghula</i>	63
Isuprel	44

J

<i>järnsackaros</i>	17, 73
---------------------	--------

K

<i>kabergolin</i>	33
Kabiven	74
Kalcipos	73
Kalcipos-D	78
<i>kalcipotriol</i>	50
<i>kalcipotriol + betametason</i>	50

<i>kalciumpkarbonat</i>	73
<i>kalciumpkarbonat + D-vitamin</i>	78
<i>Kaleorid</i>	43
<i>kaliumacetat + dikaliumfosfat</i>	75, 99
<i>kaliumklorid</i>	43, 75, 99
<i>kandesartan</i>	42
<i>karbamazepin</i>	69, 94
<i>karbamid</i>	48
<i>Keppra</i>	69
<i>ketokonazol</i>	48
<i>ketorolak</i>	82, 91
<i>klaritromycin</i>	61, 62
<i>Klexane</i>	39
<i>klindamycin</i>	30, 52
<i>klobetason</i>	48
<i>klomifen</i>	34
<i>klomipramin</i>	84, 85
<i>klopidogrel</i>	39, 40, 45, 67, 80
<i>kloramfenikol</i>	105
<i>klorhexidin</i>	50
<i>klotrimazol</i>	30
<i>kloxacillin</i>	52
<i>klozapin</i>	87
<i>koagulationsfaktorer II, VII, IX, X</i>	47, 66
<i>kodein + paracetamol</i>	82, 91
<i>Konaktion Novum</i>	47, 66
<i>korigonadotropin</i>	34
<i>Kävepenin</i>	51, 54, 55, 57, 58

L

<i>labetalol</i>	38
<i>laktulos</i>	63
<i>lamotrigin</i>	69, 70
<i>Lantus</i>	24
<i>Lasix Retard</i>	42, 72
<i>laurylsulfat</i>	63
<i>Laxabon</i>	64
<i>Lecrolyn</i>	10, 105
<i>Lederspan</i>	95
<i>leuprorelin</i>	76
<i>Levaxin</i>	25
<i>levetiracetam</i>	69

<i>levodopa + benserazid</i>	71
<i>levodopa + karbidopa</i>	71
<i>levonorgestrel</i>	27, 28, 29, 30, 32
<i>levonorgestrel + etinylöstradiol</i>	28
<i>levotyroxin</i>	25
<i>lidokain</i>	18, 64, 97
<i>lidokain + adrenalin</i>	18
<i>lidokain + hydrokortison</i>	64
<i>lidokain + prilokain</i>	18
<i>Lithionit</i>	85, 86, 87
<i>litium</i>	85, 86, 87
<i>Locoid</i>	48
<i>loperamid</i>	63
<i>loratadin</i>	9, 49
<i>losartan</i>	22, 37, 42, 72
<i>lymecyklin</i>	49

M

<i>Macrodex</i>	98
<i>Madopark</i>	71
<i>Magnecyl brus</i>	39, 68
<i>magnesiumsulfat</i>	75, 99
<i>makrogol + elektrolyter</i>	63, 64, 93
<i>mannitol</i>	99
<i>Marcaïn</i>	18
<i>medroxyprogesteron</i>	29, 32
<i>medroxyprogesteron + östradiol</i>	32
<i>meklozin</i>	62, 63, 93
<i>mepivakain</i>	18
<i>mepivakain + adrenalin</i>	18
<i>Meronem</i>	52
<i>meropenem</i>	52
<i>mesalazin</i>	65
<i>metformin</i>	23
<i>Methergin</i>	33
<i>metoklopramid</i>	62, 69, 93
<i>metoprolol</i>	44
<i>metoprololsuccinat</i>	38, 40, 41, 69
<i>metotrexat</i>	95
<i>metronidazol</i>	30, 51, 52, 61
<i>metylergometrin</i>	33

<i>metylfenidat</i>	89
<i>metylprednisolon</i>	71, 95
MicroLax	63
Mifegyne	33
<i>mifepriston</i>	33
<i>mikonazol + hydrokortison</i>	48
Mildison Lipid	48
Mindiab	23
<i>mineralsalter</i>	64
Miniderm	48
Minirin	25
Minprostin	33
Mirena	28, 30, 32
<i>mirtazapin</i>	85, 102
<i>misoprostol</i>	33
<i>metastason</i>	9, 11, 48
<i>morfin</i>	82, 91, 92
Movicol	63, 93
Mycostatin	62

N

<i>nabumeton</i>	91
<i>nafarelin</i>	34
<i>naltrexon</i>	88
<i>naproxen</i>	30, 69, 91
Nasonex	9, 11
Natriumbikarbonat Fresenius Kabi	98
Natriumbikarbonat Recip	72
<i>natriumglycerofosfat</i>	75
<i>natriumklorid</i>	75, 98, 99
<i>natriumkromoglikat</i>	10, 105
<i>natriumpikosulfat</i>	63, 93
<i>natriumvätekarbonat</i>	72, 98
Neovletta	28
Nexplanon	29
Nezeril	11
<i>nitrofurantoin</i>	51
Nitroglycerin BMM Pharma	39
Nitromex	39
<i>noradrenalin</i>	43
<i>noretisteron</i>	32

<i>noretisteron + östradiol</i>	32
Norlevo	29
Normorix mite	37
Norspan	92
Novofem	32
NovoMix	24
NovoRapid	23
NuvaRing	28
<i>nystatin</i>	62

O

Ocplex	47, 66
Octostim	47, 80
<i>oktreetid</i>	25
<i>olanzapin</i>	87
<i>omeprazol</i>	60, 61, 62, 92, 101
<i>ondansetron</i>	19, 77, 83
Optimol	106
Orgalutran	34
Ovesterin	32
Oxascand	84, 88, 102
<i>oxazepam</i>	84, 88, 101, 102
Oxis Turbuhaler	13, 15
<i>oxkarbazepin</i>	69
<i>oxymetazolin</i>	11
<i>oxytetracyklin + hydrokortison + polymyxin B</i>	107
<i>oxytocin</i>	30, 33

P

<i>pamidronat</i>	77
<i>pankreasenzymer</i>	64
<i>paracetamol</i>	68, 82, 90, 91, 100
Peditrace	74
Pentasa	65
Perfalgan	82, 91
<i>perfenazin</i>	87
Pergotime	34
Pevaryl	48
Phosphoral	64
<i>piperacillin + tazobaktam</i>	52
<i>pivmecillinam</i>	51

Plasmodex	98
<i>polyestradiolfosfat</i>	76
<i>polystyren sulfonat</i>	73
Postafen	62, 63, 93
<i>pramipexol</i>	71
Pravidel	33
Pred-Clysmas	65
<i>prednisolon</i>	14, 16, 65, 95
Pregnyl	34
<i>prilokain</i>	18, 19
Primolut-Nor	32
Primperan	62, 69, 93
Pro-Epanutin	70
<i>progesteron</i>	34
Promiten	98
Pronaxen	30, 69, 91
Propavan	89
<i>propiomazin</i>	89
<i>propofol</i>	19
Propofol-Lipuro	19
Propyderm	48
<i>propylenglykol</i>	48
Propyless	48
<i>propyltiouracil</i>	25
Provera	29, 32
Pulmicort	13, 16
Pulmicort Turbuhaler	13, 16

Q

<i>quetiapin</i>	87
------------------	----

R

<i>ramipril</i>	36, 41, 72
<i>ranitidin</i>	60
Relifex	91
Reminyl	103
ReoPro	39
Resonium	73
Retacrit	73
<i>retapamulin</i>	53, 58
Rhesonativ	33

Ringer-acetat Fresenius Kabi	98
Risperdal Consta	87
<i>risperidon</i>	87
Ritalin	89
<i>rivastigmin</i>	103
<i>rokuronium</i>	19

S

<i>salbutamol</i>	12, 14, 15
<i>salmeterol</i>	13, 14, 15, 16
Salures	37, 42
Sandostatin LAR	25
Selexid	51, 56
Seloken	44
Seloken ZOC	38, 40, 41, 69
Seretide Diskus	14, 16
Serevent Diskus	13, 15
Seroquel	87
<i>sertralin</i>	68, 84, 85, 86
Sifrol	71
<i>sildenafil</i>	97
<i>simvastatin</i>	35, 36, 38, 40, 45, 68
Sinemet	71
<i>solifenacin</i>	96
Solu-Cortef	25
Solu-Medrol	71
Soluvit	74
Spektramox	51, 57
Spiriva	15
<i>spironolakton</i>	38, 41, 42
<i>spårämnen</i>	74
<i>sterkuliagummi</i>	63
Stesolid	70, 84
Stesolid novum	70
Strattera	89
<i>sumatriptan</i>	69
Suscald	40
Symbicort Turbuhaler	14
Synarela	34
Syntocinon	30, 33

T	
<i>tadalafil</i>	97
Tambocor	44
<i>tamoxifen</i>	77
Tegretol	94
Tegretol Retard	69, 94
Temgesic	91
<i>teofyllin</i>	14
<i>terbinafin</i>	48
<i>terbutalin</i>	12, 14, 33
Terracortril med polymyxin B	54, 107
Tetralysal	49
Thacapzol	25
Theralen	84
<i>tiamazol</i>	25
<i>tiamin</i>	88
<i>timolol</i>	106
Timosan	106
<i>tinzaparin</i>	45
Tiotil	25
<i>tiotropium</i>	15
<i>tolterodin</i>	96
Toradol	82, 91
Tracel	74
Tractocile	33
Trandate	38
<i>tranexamsyra</i>	30, 47, 80
<i>triamcinolon</i>	95
Tribonat	98
Trilafon	87
Trileptal	69
<i>trimetoprim</i>	51, 52, 56
<i>trimetoprim + sulfametoxazol</i>	51, 52
Trombyl	39, 40, 44, 45, 67
Tryptizol	94
U	
<i>ulipristal</i>	29
V	
Vagifem	32

<i>valproinsyra</i>	70, 86
Vaminolac	75
<i>vankomycin</i>	52
Waran	44, 46, 68, 81, 102
<i>warfarin</i>	44, 46, 68, 81, 102
<i>venlafaxin</i>	85
Venofer	17, 73
<i>verapamil</i>	40, 43, 44
Vesicare	96
Viagra	97
Vi-Siblin	63
Vitalipid	74
<i>vitaminer</i>	74
Voltaren	82, 90, 91
Volulyte	98

X	
Xamiol	50
Xylocain	18, 97
Xylocain adrenalin	18
Xyloproct	64

Y	
Yaz	28

Z	
<i>zoledronsyra</i>	79
<i>zopiklon</i>	88, 102
<i>zuklopentixol</i>	87
Zyprexa	87

Ö	
<i>östradiol</i>	32
<i>östriol</i>	32

Anteckningar

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Anteckningar

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Anteckningar

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....